

Budget och verksamhetsplan 2024-2026

Foto © Fallskärmsklubben Cirrus

Vårgårda kommun

Vårgårda kommun

Innehållsförteckning

Alliansens inriktning för Vårgårda kommun 2024–2026	3
Urval av Alliansens prioriteringar samt uppdrag	5
Attraktivt boende	6
Hållbar miljö	6
Utvecklande skola	7
Konkurrenskraftigt näringsliv	7
Social hållbarhet – omsorg och fritid	8
Kultur och arbetssätt	8
Hållbar ekonomi och finansiering	9
Inledning	11
Syfte	11
Uppdrag och ansvar	11
Organisation	12
Politisk organisation och kommunala bolag	12
Så styrs Vårgårda	13
Vision	13
De fyra prioriterade fokusområdena är:	13
Värdegrund	14
Hållbar utveckling i tre dimensioner	15
Inriktningsmål för god ekonomisk hushållning	16
Fokusområde Hållbar miljö	17
Inriktningsmål	17
Fokusområde Attraktivt boende	18
Fokusområde Utvecklande skola	20
Fokusområde Konkurrenskraftigt näringsliv	22
Fokusområde Social hållbarhet – omsorg och fritid	23
Fokusområde Kultur och arbetssätt	25
Fokusområde Hållbar ekonomi och finansiering	27
Uppdrag till förvaltningen	28
Uppföljning	29
Omvärldsanalys	30
Megatrender	30
Samhällsekonomisk utveckling	33
Prognos för konjunkturutveckling	33
Skatteunderlaget bromsar in under 2023–2024	33

Befolkningsutveckling	34
Strategisk utveckling av större vikt i verksamheterna 2024–2026.....	36
Strategisk kompetensförsörjning.....	36
Förbättringskultur och ledarskap.....	36
Dialog med medborgarna stärker demokratin.....	37
Förändringar av lagar och styrdokument	37
Digitalisering inom verksamheterna.....	38
Vårgårda växer	39
Strategisk lokalförsörjning.....	39
Planeringsförutsättningar budget 2024–2026	40
Ekonomisk analys	42
Resultat	42
Kapacitet.....	46
Risk.....	46
Kontroll	47
Ekonomisk redovisning.....	48
Resultaträkning.....	48
Ekonomiska mål	48
Balanskrav	48
Förklaringar	48
Verksamhetens nettokostnad	50
Gemensamma kostnader och intäkter	51
Förändringar kommunbidrag	51
Balansräkning	53
Kassaflödesanalys.....	54
Investeringsbudget 2024–2026	55
Kommentarer till investeringsbudget 2024–2026.....	56

Alliansens inriktning för Vårgårda kommun 2024–2026

Kommunens resurser blev mer negativt påverkade än vad Alliansen befarade när vi lade förra årets budget. Ändrade handelsströmmar p g a kriget i Ukraina i kombination med brist på vissa varor har gett en inflation som drabbat kommunens resurser mycket. Ovanpå detta ger en inflationsskyddad pension visserligen högre skatteintäkter men ökar också kostnader för personalens framtida pensioner. I korthet kan vi konstatera att kommunen får mindre för pengarna, precis som de flesta hushåll. Alliansens utgångspunkt i arbetet med budgeten har varit att alla verksamheter ska bidra för att få ihop ett resultat, men vi valde att helt hålla grundskola/förskola utanför effektiviseringskrav.

Sverige befinner sig nu i en lågkonjunktur med flera effekter. Inflationen drabbar alla verksamheter i Sverige och ökar kostnaderna. Men en svag svensk valuta har gjort att svensk export ändå går förhållandevis bra och arbetslösheten ökar inte. I reala pengar har lönerna sjunkit och hushållens köpkraft har minskat. Stora prishöjningar på mat drabbar särskilt ekonomiskt svaga hushåll, och en kommunal skattehöjning skulle drabba dessa också, därför anser Alliansen det uteslutet att höja skatten.

Vårgårdas konsekventa tillväxtpolitik gör ändå att kommunen står bättre rustad än många andra kommuner och det gör att Alliansen kan lägga en budget med ett lågt, men positivt resultat. Det gör att vi kan fortsätta investera på en hygglig nivå och fortsätta planera för en bra framtid med god välfärd i funktionsenliga lokaler. Men, investeringar som planerades i förra budgeten skjuts nu på framtiden och flyttas till en tidpunkt efter 2026.

Kommunen fortsätter växa i alla delar, men i långsammare takt, precis som övriga Sverige. Detta ger möjligheter att styra om resurser till planering så att vi är beredda den dagen bostadsbyggandet tar fart igen.

Vårgårdas äldreomsorgskostnader ligger långt över snittet för liknande kommuner. Det är mycket troligt att vår biståndsbedömning inte ligger på rätt nivå, och ovanligt många i Vårgårda har olika typer av insatser. Arbetet att komma rätt måste börja nu och Alliansen tror att det kan ge resultat redan under 2024. I pengar är skillnaden över 15 miljoner jämfört med snittkommunen och det är inte långsiktigt hållbart.

Socialtjänsten får bidra mycket i Alliansens arbete att effektivisera. De har visat att en god organisation och engagerade medarbetare kan ge resultat. Resultatet 2022 var plus 8 miljoner och Alliansen tar 2 miljoner för att klara budgeten bättre. Men inte utan oro, för detta är den förvaltning som kan få stora problem om lågkonjunkturen slår till med full kraft även mot jobben.

Samhällsbyggnad får neddragningar på många sätt. Minskat vaktmästeri och fastighetsskötsel ger något lägre lokalkostnader för övriga verksamheter. Ovanpå detta minskar vi budget för underhåll och gata/park, där vi helt enkelt under en period får nöja oss med mindre. Långsiktigt är det inte hållbart, men prognoserna pekar på att ekonomin kan förbättras efter 2026 och då får vi jobba med att ta tillbaka det vi missat. Alla förvaltningar får bidra: Kultur och fritid - 500 tkr, gymnasiet - 500 tkr, IT - 127 tkr, personal/ekonomi - 136 tkr och en miljon i sänkning av kommunstyrelsens utvecklingsmedel och kommundirektörens utvecklingsmedel.

Alliansen reserverar stora pengar för ökade pensioner och löner. Avtalsrörelsen kommer troligen ge löneyft på en nivå som mera liknar tidigt 90-tal, men på grund av inflationen kommer troligen lönerna ge en reallönesänkning ändå. Därför är det viktigt för Vårgårda att ha en buffert i form av resultat.

Urval av Alliansens prioriteringar samt uppdrag

Samhällsbyggnad

- 700 tkr i minskat vaktmästeri och gata/park
- Uppdrag att minska kostnaderna för fastighetsskötsel och därmed minska kostnadshöjningarna för lokalerna för verksamheterna.
- Neddragningar i underhåll tillfälligt under 2024

Miljö

- Fortsatt arbete för en fossiloberoende fordonspark
- Minskad energianvändning i kommunens fastigheter
- Fortsatt arbete med att uppnå klimatlöfterna i Klimat 2030

Skola

- 500 tkr i minskad demografiersättning till gymnasiet

Omsorg

- 2 miljoner i effektivisering på socialtjänsten utifrån goda tidigare resultat.
- 1 miljon i lägre kostnader genom rätt biståndsbedömning och rätt avgifter för kost

Ekonomi

- Endast 1 % i resultat, för att klara verksamheterna bättre

Kultur och fritid

- Det tidigare bidraget till cykeltävlingarna dras in
- Ökade avgifter till badet, 100 tkr

Uppdrag

- Uppdrag till samhällsbyggnad att införa ett system som gör effektiv lokalanvändning lönsam på enhetsnivå.
- Uppdrag till vård och omsorg att se till att Vårgårda har rätt biståndsbedömning

Attraktivt boende

Byggandet i kommunen har avstannat och under 2023 har inga större projekt startats. Fortfarande vågar privatpersoner satsa på att bygga sig en ny villa, så några bostäder kan komma under 2024. Det minskade byggandet frigör personal på samhällsbyggnad till att öka tempot i planeringen för kommande områden så Vårgårda står väl rustat den dagen då byggandet får fart igen.

Alliansen fortsätter satsningen på att skapa VA-nät på landsbygden. I Horla är planeringen i full gång och äntligen kan de som bor i fritidshusområdena få tillgång till fullgott avlopp och slippa begränsningar i byggmöjligheter. Dricksvattennät planeras inte i nuläget, men ledningar läggs med för att framtidssäkra. Tidpunkten för att koppla in Hol skjuts på framtiden och avgörande för när arbetet kommer igång är när de större projekten startas. För att få till en bättre planering har kommunen startat ett arbete med Fördjupad Översiktsplan i Hol. Två träffar hölls med lokalt boende för att få in åsikter i ett tidigt stadie i arbetet.

I skrivande stund pågår arbete med detaljplaner för bostäder på Hallaberget, Flaskebergets norra del och på Fagrabo. Detaljplan för verksamhetsområde Vårgårda Norra (vid Rasta) och Östra (vid återvinningscentralen) pågår också. Även verksamhetsmark är det brist på i Vårgårda då Flygaren i princip är slutsåld.

Tyvärr är Alliansen tvungen att av ekonomiska skäl flytta byggandet av idrottshall framåt i tiden och den finns inte med i budgeten. Av samma skäl vill Alliansen höja avgiften till badet och ta bort pengarna som hörde till cykeltävlingen ur budgeten.

Hållbar miljö

Vårgårda kommun deltar aktivt i Västra Götalandsregionens projekt "Klimat 2030" och har beslutat arbeta med klimatlöften. Grunden till ett gott miljöarbete lades i den förra miljöberedningen, och nu har kommunfullmäktige i Vårgårda tillsatt en ny miljöberedning för att bygga vidare på det arbete som redan är igång. Alliansen ser att personbilsmarknaden allt mer satsar på eldrift och är beredda att anpassa sig efter det, men tyngre fordon bör fortsatt köra biogas.

Energiförbrukningen i byggnader fortsätter vi att aktivt arbeta med och solceller byggs på taken på fler och fler byggnader. Vi håller fast vid att ha höga krav på energieffektivitet i våra nybyggen och bygga med hållbara byggnadsmetoder t ex Svanenmärkning.

Kommunen håller också en god nivå när det gäller ekologiska varor, men prioriterar också svenskt kött och svenskodlad mat för att hålla en god och hållbar kvalitet, där vi vet att maten är producerad under goda förhållanden med låg användning av t ex antibiotika. Kriget i Ukraina har gjort många fler medvetna om vikten av en svensk matproduktion om transporterna inte fungerar. Därför anser Alliansen det av högsta vikt att kommunen tar sitt ansvar för att köpa in svenskproducerad mat.

Utvecklande skola

Den kompetensutveckling på 1,1 miljoner som Alliansen satsade på 2023 har vi lyckats behålla även 2024, men tyvärr måste den generella satsningen utgå, vilket stod klart redan när kommunfullmäktige beslutade om Alliansens ändringsbudget i maj. I budget 2024 finns inte ens den sista miljonen kvar.

Alliansen behåller i övrigt den budget som förvaltningen föreslagit med demografiska förändringar och inflationsförändringar som är beslutade. Det innebär att skolans budget utökas med 12 miljoner, men det är tveksamt om det verkligen kan kompensera alla kostnader. Det är bara i skolans budget som Alliansen inte skär i kostnader och det visar att detta är ett område som vi vill prioritera. Gymnasiet skulle fått 5,3 miljoner i demografi och inflationskorrigeringar och där minskar Alliansen 500 tkr som kan vara möjliga att effektivisera i form av att klasserna troligen ökar något i storlek.

Alliansen ger här ett uppdrag till förvaltningen att utarbeta en modell för att göra lokalkostnaderna påverkbara för enhetscheferna. Det måste finnas någon slags incitament för att inte använda lokaler som kan avvaras. Exempel på detta är Fridhemsskolans nya klassrum som ännu inte är helt uppbokade av klasser.

Konkurrenskraftigt näringsliv

Grunden till skatteinkomster ligger i att människor har arbete och att det finns ett starkt näringsliv. Därför strävar Vårgårda kommun efter att ha mycket goda relationer med våra företag. Företagen verkar uppskatta vårt sätt att arbeta och har därför gett Vårgårda högt betyg i företagsklimatsrankingen. Alliansen avser att fortsätta detta arbete som är en ständig färskvara.

Kommunen slutför nu arbetet med detaljplanen Vårgårda Norra, vid Rasta, strax norr om samhället för att få tillgång till ytterligare mark för verksamheter. Kommunen har också startat ett detaljplanearbete vid återvinningscentralen kallat Vårgårda Östra där ytterligare mark kan tas i anspråk för verksamheter. Dessa båda detaljplaner ligger helt i linje med den fördjupade översiktsplanen för småstaden Vårgårda.

Kompetensbrist är ett stort hinder i utvecklingen av näringslivet, därför är det viktigt att kommunen är lyhörd för de utbildningar som behövs och tillsammans med näringslivet lockar eleverna att välja utbildningar som kan stärka Vårgårdas näringsliv. Ett sätt att göra detta på är att tillsammans med representanter för näringslivet ha programråd knutna till gymnasieprogrammen.

Social hållbarhet – omsorg och fritid

Planeringen för framtidens äldreboende pågår för fullt och i denna budget lägger Alliansen rejält med pengar i budgeten. Stora årskullar kommer inom ett fåtal år behöver ett bra boende i Vårgårda, och trycket har det senaste året ökat. Men Vårgårda har troligen en mycket generös biståndsbedömning eftersom kommunen har en högre andel personer som har bistånd. Trots att Vård och Omsorg hade ett stort underskott under 2022 tror vi att ett tydligt arbete med biståndsbedömning kan ge en miljon under 2024. Det handlar alltså om att Vårgårda ska närma sig kommungenomsnittet när det gäller hur många som får bistånd och att antalet vårdtimmar behöver minska. Alliansen vill också ha en översyn av avgifterna för måltider som jämfört med andra kommuner ligger mycket lågt.

Digitalisering är också ett viktigt område inom omsorgen. Framtidens vårdinformationssystem kommer att kräva resurser på olika sätt. Digitalisering innebär också många nya sätt att utföra arbetsuppgifter t ex genom nattkameror och näthandel av livsmedel, vilket kommer att bidra till att personalen kan arbeta med omvårdnad i större grad. Men framför allt kommer detta bidra till en bättre tillvaro för omsorgstagarna. Enklare inloggning i IT-systemen för personalen är påbörjad och kommer att införas.

En automatisering av socialtjänstens arbete kommer att på sikt förenkla arbetet men Alliansen tror inte effekterna av detta kommer förrän tidigast 2025. Vår sociala sida har en mycket god verksamhet och god budgetföljsamhet vilket gav ett överskott på 8 miljoner 2022. Utifrån detta vågar Alliansen minska budgeten med 2 miljoner, vilket innebär att socialtjänstens budget bara ökar med cirka 1,5 miljoner till demografi och inflation.

Kultur och arbetssätt

Alliansen vill i denna sparsamma budget att alla verksamheter i förvaltningen är med och bidrar till att åstadkomma ett resultat. Därför har vi för avsikt att minska vaktmästar-bemanningen och budgeten till gata/park med sammanlagt 700 tkr. Alliansen ger dessutom ett uppdrag att minska fastighetsskötseln för att kunna hålla nere lokalkostnaderna och därmed en liten uppsida för verksamheternas kostnader.

Andelen heltidsanställda i Vårgårda kommun fortsätter att öka och det är en viktig jämställdhetsfråga för att främst kvinnor ska få bättre pensioner. Ett aktivt arbete med arbetsmiljöfrågor är också viktigt för att personalen ska känna trygghet och vilja fortsätta i kommunens viktiga verksamhet. Ett bra arbetsmiljöarbete leder också till lägre sjukfrånvaro och ett friskare liv vilket också sparar resurser för kommunen. Det behövs också ett aktivt arbete för att minska personalomsättningen.

Ett fortsatt arbete för att stärka ledarskapet i kommunen ser Alliansen som viktigt. Gott ledarskap betyder mycket för arbetsmiljön och trivseln. Ett ledarskap som bygger på förtroende och tillit ger mod att våga förändra och utveckla vår kommun för att möta framtidens utmaningar. Därför fortsätter vi att jobba med chefsutbildning och ledarskap i "Tillsammans mot den goda kommunen" med förvaltningen.

Ökade krav på säkerhet och civil beredskap ger oss ökade kostnader i räddningstjänsten. För Vårgårda innebär detta cirka 1,5 miljoner för vår andel i Alingsås-Vårgårda räddningstjänst.

Hållbar ekonomi och finansiering

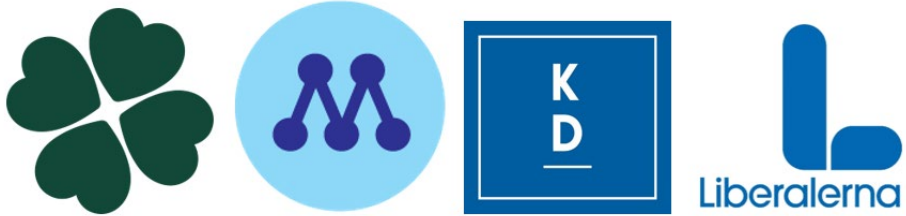
Alliansen budgeterar för ett lågt resultat i denna budget. Det är konsekvensen av den höga inflationen som också ger större löneökningar än vad som varit fallet under många år. Alliansen är medveten om att de stora avtalsförhandlingarna under 2024 kan ge ett högre lönekrav än budgeterat, och därför behövs ett resultat, även om det är på låg nivå. Alliansen ser inte heller att det är möjligt att dra ned på verksamheter i den omfattning som skulle krävas för att behålla ett högt resultat. Ovanpå detta så gör inflationen att kostnaderna för pensioner ökar kraftigt och försvårar ekonomin för kommunen.

Alliansen konstaterar att detta kommer att påverka vår förmåga att bekosta investeringarna och att det troligen ökar lånebehovet under året för att klara de investeringar som redan är beslutade. Det kommer dock snart vara fler investeringsbehov i kommunen då stora årskullar är på väg uppåt i skolan.

Detta år blir det svårt att uppnå våra mål när det gäller soliditet och resultat, även om Vårgårda har bättre ekonomi än många andra kommuner. Som prognoserna ser ut nu kanske 2025 kan ge möjligheter att satsa igen och då är skolan vår främsta prioritering.

Allians för Vårgårda

Bengt Hilmersson (C) Mikaela Engström (M) Arne Olsson (KD) Christer Björnsson (L)

Inledning

Syfte

Ett verktyg för att styra kommunens verksamhet är den årliga planeringen av verksamhet och budget, enligt kommunallagens bestämmelser. Verksamhetsplan med mål och budget för Vårgårda kommun beslutas av kommunfullmäktige. Budget 2024–2026 för Vårgårda kommun pekar ut färdriktningen för kommunens utveckling. Den innehåller resultat-, balans-, kassaflödes- och investeringsbudget för de kommande åren. Budget och mål redogör också för viljeinriktningen för verksamheten de kommande åren.

Uppdrag och ansvar

Regeringsformen (1974:152) definierar syftet med offentlig verksamhet:

Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. (RF 1 kap 2§)

I kommunallagen (2017:725) regleras grunden för kommunal verksamhet:

Kommuner och regioner får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område eller deras medlemmar (KL 2 kap 1§)

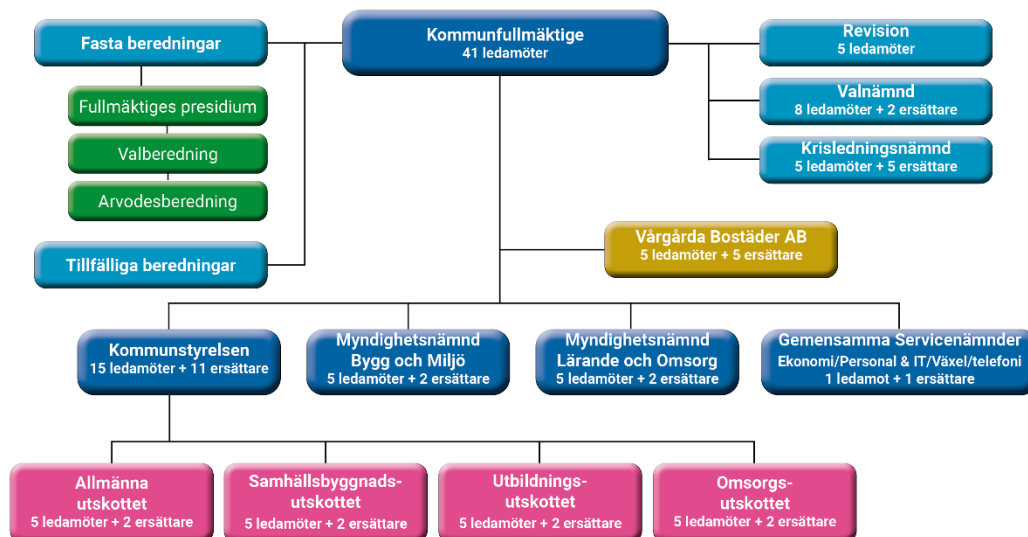
Kommunen har alltså ansvar för viktiga samhällsfunktioner som en del av den service som samhället ger till sina medborgare. En kommun får genom självstyre bestämma vad den ska arbeta med och i vilken omfattning, men måste ta sin utgångspunkt i att kommunen är till för medborgaren. Kommunen ansvarar bland annat för barnomsorg, utbildning, socialtjänst och äldreomsorg, liksom ansvaret för planering av bostäder, hälsoskydd, miljöskydd och räddningstjänst.

Respektive ansvarsområde har sina egna speciallagstiftningar som är styrande, utöver de kommunala styrdokumenterna.

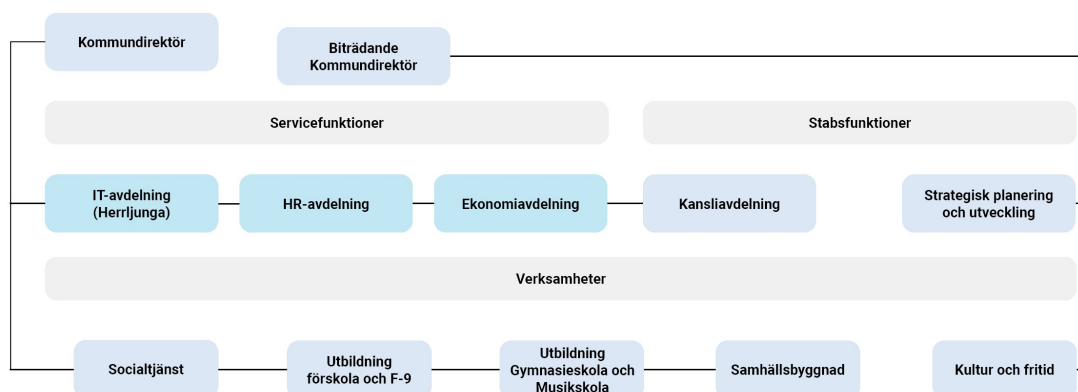

Organisation

Politisk organisation och kommunala bolag

Förvaltningsorganisation

Kommunförvaltningen utför den dagliga verksamheten i kommunen. Kommunen ansvarar för viktiga verksamheter som direkt berör de som bor, lever och verkar inom kommunens geografiska område.

Så styrs Vårgårda

Kommunens styrning utgår från kommunfullmäktiges viljeinriktning som uttrycks i vision och mål. Kommunens förtroendevalda bestämmer vad som ska göras och när det ska göras genom att prioritera insatser, fördela resurser och följa upp resultat. Kommunens verksamheter bestämmer hur det ska göras och av vem utifrån inriktning och tillgängliga resurser.

Vision, värdegrund, mål och uppföljning

Vision

Visionen beskriver ett önskat framtida tillstånd och visar färdriktningen för kommunens arbete. Här finns den politiska viljeinriktningen för den långsiktiga utvecklingen av kommunen. I visionen ingår visionsberättelsen som beskriver "den goda kommunen":

"Den goda kommunen är du och jag. Och alla andra förstås. Den goda kommunen är ett uttryck för vår gemensamma vilja att göra Vårgårda till en ständigt bättre kommun att leva i. Vi skapar den tillsammans varje dag. I den goda kommunen vill vi ge möjlighet till delaktighet och engagemang som utvecklar. Vi är en gemenskap och tar tillsammans ansvar för den plats som vi tycker så mycket om.

I den goda kommunen bryr vi oss om varandra och respekterar allas olika förutsättningar. Här finns en välkomnande öppenhet och allt vi gör, det gör vi med respekt och omtanke. Vi agerar goda förebilder för våra barn, ungdomar och alla andra i vår omgivning. Detta bidrar till vår gemensamma önskan om en trygg och säker kommun att leva i.

I den goda kommunen ger vi alla förutsättningar att växa och att utvecklas som individer. Vi vågar tänka olika, kreativt och arbetar tillsammans mot utstakade mål. Vi är nyfikna och vågar agera annorlunda. Vi tror på framtiden, en framtid som vi alla delar.

I den goda kommunen formas framtiden av en hållbar livsstil. Det är självklart, enkelt och medvetet att leva hållbart. Det fungerar därför att vi har närhet till den service och infrastruktur som detta kräver. Vi har en rik fritid som en del i vår hållbara livsstil.

Ingen kan göra allt, men vi kan bidra till den goda kommunen utifrån våra egna förutsättningar. Vi gör det genom små och stora handlingar i vår vardag, varje dag. Vi är stolta över den goda kommunen som vi lever och verkar i och låter gärna omvärlden få veta det.

Den goda kommunen är du och jag. Och alla andra förstås."

Visionen anger fyra prioriterade fokusområden som beskriver hur Vårgårda ska ges förutsättningar för att utvecklas, växa och ge värde för den goda kommunen.

De fyra prioriterade fokusområdena är:

Attraktivt boende, Hållbar miljö, Utvecklande skola samt Konkurrenskraftigt näringsliv. Övriga fokusområden är Social hållbarhet – omsorg och fritid, Kultur och arbetssätt samt Hållbar ekonomi och finansiering.

Värdegrund

Sedan 2012 finns en värdegrund som anger hur medarbetarna i förvaltningen ska förhålla sig i mötet med de människor kommunen är till för. Oavsett vart eller till vem man som elev/ brukare/ klient/invånare/ besökare/medarbetare vänder sig kan man förvänta sig samma bemötande. förutsätter kreativitet och ständig utveckling med fokus på resultat.

Värdegrunden omfattar alla som arbetar i kommunen, ska ständigt hållas levande i kommunens verksamheter och vara en del av det dagliga arbetet. Blir värdegrunden en bas i alla verksamheter blir Vårgårda en bra och attraktiv arbetsgivare.

Kommunens vision och värdegrund ska finnas med som grund i alla beslut som tas, i allt som görs och allt som förmedlas.

Med respektfullt bemötande, individanpassade lösningar och hög tillgänglighet levererar Vårgårda kommun välfärdstjänster som överträffar förväntningarna.

Detta förutsätter kreativitet och ständig utveckling med fokus på resultat.

Hållbar utveckling i tre dimensioner

2015 antogs världens ledare en agenda för hållbar utveckling med 17 tillhörande globala mål. Målen ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling och vara uppnådda till år 2030 i världens alla länder. De 17 målen är indelade i 169 delmål. Alla mål är viktiga för att skapa en hållbar utveckling. Flera av målen är beroende och direkt kopplade till varandra.

En hållbar utveckling innebär att tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina behov. Det betyder att alla måste leva på ett sätt idag som innebär att framtida generationer ska kunna ha samma möjligheter. Kommunerna är viktiga för omställningen mot hållbar utveckling. Enligt Svenska FN-förbundet påverkar kommunernas välfärdstjänster och service, möjligheterna att nå de globala målen, det som görs lokalt får effekter globalt.

Hållbarhetsdimensioner

De globala målen finns integrerade i styrning och uppföljning.

De tre dimensionerna av hållbar utveckling, det vill säga de ekonomiska, sociala och miljömässiga, är delar i de globala målen. De tre perspektiven genomsyrar målen för att skapa en hållbar, inkluderande och rättvis utveckling för alla.

Kommunens fokusområden som syftar till att nå visionen är inriktade mot hållbarhet i tre dimensioner – ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet.

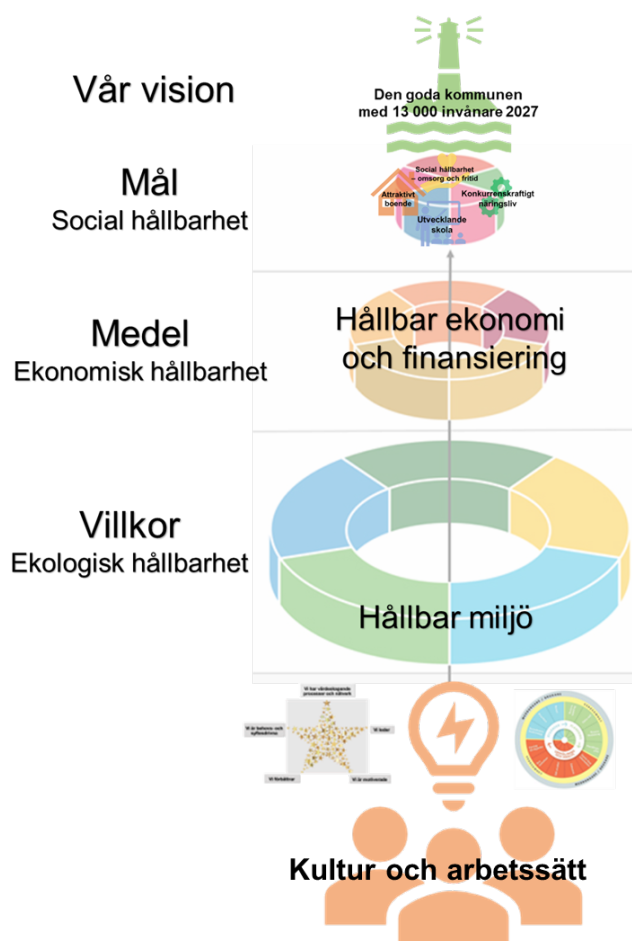

Inriktningsmål för god ekonomisk hushållning

Kommuner ska ha god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom till exempel helägda bolag. Kommunfullmäktige ska fastställa mål för god ekonomisk hushållning. Budget- och verksamhetsplanen innehåller sju inriktningsmål, där de fyra prioriterade fokusområdena från visionen ingår. Alla verksamheter har inte ett eget mål. Det betyder inte att de är mindre viktiga.

Budgetdialoger inför budgetprocessen för år 2024–26 har genomförts, där förtroendevalda och tjänstepersoner deltagit. Under dialogerna framkom en politisk vilja att samla styrningen och styra mer mot helhet och effekter för Vårgårdaborna. Det har nu omsatts i inriktningsmålen som till viss del har ändrats i sin lydelse, i linje med den nya viljeinriktningen.

De delmål som tidigare funnits är borttagna och i stället styr de sju inriktningsmålen direkt. För att bedöma måluppfyllelse kopplas ett antal nyckeltal till målen, nyckeltalen redovisas vid uppföljningar med siffror och trendpilar för att visa på utvecklingen inom respektive nyckeltal.

Fokusområde Hållbar miljö

Inriktningsmål

Vårgårda kommun har en stark miljöprofil där kommunens verksamheter är ledande och ett föredöme i arbetet att skapa det hållbara samhället.

Stark miljöprofil

Vårgårda har en stark miljöprofil där långsiktighet och helhetssyn tillsammans med tydliga mål och strategier skapar förutsättningar för det hållbara Vårgårda. Kommunens nya miljöstrategi förväntas antas under perioden och den pekar ut riktningen för kommunens arbete. När det gäller klimatlöften, som är en del av de mål som Västra Götalandsregionen antagit, har Vårgårda kommun antagit fler mål än de flesta andra kommuner i regionen.

Som ett led i att genomföra åtgärder för att bidra till ökad hållbarhet och de globala målen i Agenda 2030 genomför förvaltningen hållbarhetsanalyser för alla beslutsärenden i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. På så sätt säkerställs att alla politiska beslut beaktas utifrån de tre dimensionerna av hållbar utveckling (social, ekologisk och ekonomisk).

Upphandling används som verktyg för att stärka miljöprofilen. Där finns krav på såväl ekologisk som social och ekonomisk hållbarhet.

Kommunen är ett föredöme

Vårgårda kommun vill vara ett föredöme och inspirera medborgare, företag och föreningar i att hjälpa till att nå inriktningsmålet. Strategin för det arbetet tar avstamp i kommunens miljöstrategi och märks i flera konkreta åtgärder, som exempelvis Returgården, Svanenmärkta byggnader och fossilfria fordon.

I kommunens tillagningskök är svenska, närproducerade och ekologiska livsmedel en självklarhet och maträtterna är anpassas utifrån säsong och klimatpåverkan. Kommunen har ansvar för och kontakt med medborgare i alla åldrar och det är därför viktigt att kommunen är ett föredöme och påverkar genom faktiska handlingar.

Nyckeltal för inriktningsmålet

Andelen svenskproducerade livsmedel i kommunens verksamheter mätt i kronor

Andelen fossilfria fordon av det totala antalet personbilar och lätta lastbilar i kommunkoncernen.

Mängd insamlat mat- och restavfall, kg/invånare

Energiförbrukning i kommunkoncernens verksamheter, kilowattimmar per kvadratmeter och år (normalårsjusterat)

Fokusområde Attraktivt boende

Inriktningsmål

I Vårgårda finns en mångfald av boenden i attraktiva och goda miljöer för alla livssituationer.

Mångfald av boenden

Mångfald i kommunens bostadsbestånd kan givetvis ses ur flera perspektiv. I Vårgårda finns en befolkningsutveckling och därmed en bebyggelseutveckling i nästan hela kommunen. Förutsättningarna för att bosätta sig på landsbygden och i tätorten är olika, och det är viktigt att våga behålla särarten i olika boendeformer och miljöer. Det finns en tydlig efterfrågan av bostäder både på landsbygden och i tätorten och kommunen behöver balansera dessa behov och utveckla bebyggelsen i alla delar av kommunen. I tätorten är det viktigt att det finns en planberedskap, både för kommunal mark och för mark som ägs av privata aktörer. På landsbygden är det viktigt att arbeta med privata markägare och att kommunen har en effektiv och ändamålsenlig process för de som vill bygga bostäder.

Det är viktigt att det finns en bred förankring kring de målsättningar och styrdokument som påverkar kommunens utveckling inom bostadsbyggandet, i allt från översiktlig planering till riktlinjer för bostadsförsörjning och exploatering. På så sätt kan förverkligandet av målet och dess intentioner genomföras på ett effektivt sätt.

Attraktiva och goda miljöer

För att få fler människor att vilja flytta till Vårgårda behöver arbete ske i enlighet med fokusområdena i kommunens vision. Samarbetet med bostadsmarknadens aktörer är fortsatt viktigt, genom att arbeta tillsammans stärks Vårgårdas attraktionskraft.

Försäljningen av tomter avsedda för villor har ökat kraftigt de senaste åren och det är en utmaning för kommunen att kunna planera för byggklara tomter i den utsträckning som efterfrågan har ökat.

Flera planarbeten är påbörjade och planprogrammet för kommunens framtida område, Fagrabo, ska förhoppningsvis säkerställa en god tillgång även på längre sikt. För att ytterligare kunna leva upp till målet behöver kommunen se över framtida strategiska markköp. Förutom nya områden bör möjligheten att stycka av enstaka tomter, särskilt utanför detaljplanerat område, ses över.

För alla livssituationer

Alla invånare har behov av boende hela livet, men behovet ser olika ut under livets gång och beroende på vilka förutsättningar och preferenser man har. Målet är att man ska kunna leva och trivas i Vårgårda genom hela livet och oberoende av vilken livssituation man befinner sig i och då är det viktigt med olika typer av boenden. Olika stora boendeytor, trädgårdar och upplåtelseformer kan kommunen vara med och påverka. Det finns även medborgare som, på grund av sin livssituation, har behov av mer anpassade boenden än vad den reguljära bostadsmarknaden kan erbjuda och då behöver kommunen erbjuda den typen av anpassade boenden.

Nyckeltal för inriktningsmålet

Antal invånare i kommunen

Flyttnetto (skillnad mellan antal inflyttade till kommunen och antal utflyttade från kommunen)

Antal nya bostäder fördelat på:

- tätort/landsbygd

- hyresrätt/bostadsrätt/äganderätt

Planberedskap för nya bostäder som kan byggas med stöd av alla gällande detaljplaner

Fokusområde Utvecklande skola

Inriktningsmål

Vårgårda kommun har trygga barn och elever med goda relationer som upplever nyfikenhet och intresse för studierna. Barn och elever får de kunskaper och färdigheter som behövs för att gå vidare i studier eller arbete och att kunna leva ett gott liv.

Trygga barn och elever med goda relationer

Alla barn och elever har rätt att känna sig trygga i skolan. Trygghet och studiero är en förutsättning för att barn och elever trivas, lära sig saker och utvecklas i skolan. I förskolan är trygghet en grundförutsättning för verksamheten och mätningar visar att tryggheten är mycket god. Inom grundskolan pågår värdegrundsarbete som följs upp kontinuerligt. Alla skolor analyserar sitt arbete med hjälp av ett IT-system. Elever från år 2 inom gymnasiet ingår i en trygghetsgrupp på skolan som träffas för att utvärdera elevernas upplevelser samt diskutera eventuella åtgärder. Inom alla skolformer pågår ett arbete med bemötandefrågor som utvärderas genom bland annat enkäter till elever och vårdnadshavare. Detta arbete kan behöva utvecklas ytterligare. Gymnasieskolan arbetar för att främja elevers närvaro då man sen 2020 sett en ökad frånvaro bland eleverna.

Nyfikenhet och intresse för studierna

Skolan ska främja ett lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Undervisning handlar om att fånga ett intresse och därifrån utveckla lärandet. Inom förskolan pågår ett kvalitetsarbete som bland annat handlar om att erbjuda alla barn en stimulerande lärmiljö. Skolorna arbetar aktivt med att utveckla olika arbetsformer för att öka elevernas nyfikenhet och intresse. Fritidshemmet är en viktig verksamhet som kan bidra till att elever känner stimulans i skolarbetet. I programteam och ämnesgrupper på gymnasieskolan identifieras årligen ett utvecklingsområde där arbetssätt kan utvecklas för att göra undervisningen mer intressant.

Kunskaper och färdigheter

Ett av skolans viktigaste uppdrag är att utveckla alla barns och elevers kunskaper och färdigheter. Genom breda ämneskunskaper får barn och elever möjlighet att utveckla sitt lärande vidare. Alla förskolor i kommunen arbetar aktivt med språkutveckling. TRAS, dvs tidig registrering av språkutveckling genomförs för alla treåringar i syfte att fånga eventuella stödbehov i tid.

Inom skolans yngre åldrar arbetar personal med stöd av språk-, läs-, och skrivutvecklare med liknande strukturer genom både bedömningsstöd och screeningplaner. Det är viktigt att genom ett systematiskt kvalitetsarbete följa upp elevernas kunskaper för att rektor tillsammans med förstelärare ska kunna driva det pedagogiska ledarskapet. I gymnasieskolan pågår pedagogiskt utvecklingsarbete genom att konferenstid var fjärde vecka avsätts till detta. Samtliga lärare deltar då i ett utvecklingsprojekt, det kan gälla till exempel hållbar utveckling, utveckla arbetet med APL inom yrkesprogram eller deltagande i Skolverkets satsning Språksprånget.

Ett gott liv

Skolan har i uppdrag att förmedla och förankra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Det är viktigt att skolan samarbetar med andra aktörer för att främja elevers utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Inom för- och grundskola pågår samarbeten med idrottsföreningar, bibliotek och andra aktörer som kan bidra till barns och elevers utveckling. I gymnasieskolan pågår sedan flera år tillbaka en satsning på elevhälsoarbetet samt aktiv samverkan med socialtjänst, vård och andra myndigheter. Detta arbete syftar framför allt till att ungdomar inte ska avbryta sina studier i förtid.

Nyckeltal för inriktningsmålet

Skolinspektionens enkät elever (grundskolan åk 5 och 8 samt gymnasieskolan år 2) och vårdnadshavare – trygghet, bemötande (lärare och elever), stöd, inflytande och stimulans.

Närvaro.

Andelen elever i årskurs 1 som kan läsa i enlighet med fastställd nivå.

Nationella prov - Elever i åk 3 som deltagit i och klarat alla delprov för ämnesproven i svenska och svenska som andraspråk samt matematik

Meritvärdet i årskurs 6.

Elever i åk 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen.

Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram på gymnasiet.

Gymnasieelever med examen inom 4 år, kommunala skolor.

Etablering på arbetsmarknaden eller vidare studier två år efter gymnasieexamen.

Fokusområde Konkurrenskraftigt näringsliv

Inriktningsmål

Vårgårda har ett gott näringslivsklimat och fler företag och branscher etablerar sig i kommunen.

Gott näringslivsklimat

Vårgårda har som mål att vara en ledande företagskommun, med tillgång till kompetens, mark, lokaler och möjlighet att starta nytt, driva, samverka och utvecklas. Vårgårda vill vara en attraktiv plats att driva och utveckla företag på. Näringslivsklimat påverkas av flera saker, men kommunen behöver hela tiden utveckla de processer som stödjer Vårgårdas goda näringslivsklimat och fortsätta utveckla samverkan med näringslivet.

En av framgångsfaktorerna inom området har varit samarbetet inom föreningen Center of Innovation (COI) och kommunen avser att fortsätta stötta COI:s arbete med näringslivsutveckling. COI kan skapa gemensamma arenor där samverkan mellan företag och kommun kan bidra till att lösa de utmaningar som näringslivet i Vårgårda står inför, exempelvis elförsörjning och kompetensförsörjning.

Etableringar i kommunen

Vårgårda kommun har goda förutsättningar för att attrahera etableringar av fler företag i Vårgårda. Här finns god infrastruktur och ett logistiskt attraktivt läge mitt i en mycket expansiv region. Vårgårda är sedan flera år känt för vårt goda näringslivsklimat, vilket ofta förenklar dialogen med potentiella etableringar och kan fungera som ett argument för etablering.

För att möjliggöra etableringar behöver påbörjade detaljplanarbeten färdigställas och kommunen behöver även se över strategiska markköp för att kunna säkerställa att framtida etableringar väljer Vårgårda. Samtidigt är det viktigt att kommunen ser positivt på de etableringar som kompletterar eller stärker kommunens befintliga näringsliv eftersom näringslivets utveckling är en viktig del i det hållbara samhällsbygget.

Nyckeltal för inriktningsmålet

Placering i Svenskt Näringslivs företagsranking.

Företagsklimat enligt Öppna jämförelser (Insikt) -totalt, index

Antal nystartade företag per 1000 invånare, 16–64 år

Yta planlagd mark avsedd för företagsetablering (i hektar)

Fokusområde Social hållbarhet – omsorg och fritid

Inriktningsmål

Alla Vårgårdabor har möjlighet att leva ett gott liv och får utifrån sina behov insatser av god kvalitet.

Ett gott liv i Vårgårda

Att leva ett gott liv i Vårgårda handlar om många olika delar, och är också individuellt. Det finns dock delar som berör de allra flesta, att ha en fungerande skolgång eller ett arbete att gå till, att ha en god hälsa, att ha tillgång till ett umgänge med andra och att det ska finnas tillgång till olika sysselsättningar för fritiden. Detta gäller såväl de yngsta barnen, de äldsta vuxna och alla däremellan. Förutom kommunens olika ansvarsområden är föreningslivet i hög grad med och bidrar till möjligheten att leva ett gott liv i Vårgårda.

Insatser av god kvalitet

En del i det kommunala uppdraget är att erbjuda behovsprövade insatser till personer som har behov av dessa. Insatserna ska hålla en god kvalitet och vara individanpassade. Detta som ett led i att utjämna de olika förutsättningar i livet som varje individ har med sig. För att kunna erbjuda goda insatser krävs kompetenta medarbetare och uppdragstagare vilket är nyckeln till den upplevda kvaliteten.

Nyckeltal för inriktningsmålet

Personalkontinuitet, antal personal som en hemtjänsttagare med minst två besök dagligen möter under 14 dagar, medelvärde
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)
Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)
Brukarbedömning LSS gruppbostad, servicebostad och daglig verksamhet
Sammanvägda värdet på enkät Signs of Safety - andelen positiva svar
Andel barn i befolkningen som ingår i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd
Arbetslöshet, statistik från Arbetsförmedlingen
Andel elever i musik- eller kulturskola, 6–19 år
Antal deltagartillfällen i idrottsföreningar per invånare 7–20 år

Fokusområde Kultur och arbetssätt

Inriktningsmål

Vårgårda kommun har engagerade och ansvarstagande medarbetare och ledare. Alla arbetar för det gemensamma uppdraget och bidrar till att utveckla och förbättra verksamheten.

De skapar värde tillsammans med och genom dialog med de som bor och verkar i Vårgårda.

Engagerade och ansvarstagande medarbetare och ledare

För att tillgodose behoven hos den verksamheten är till för och skapa goda resultat krävs motiverade och engagerade medarbetare och ledare. För att öka motivationen hos medarbetare och ledare behövs ett tillitsbaserat arbetssätt med handlingsutrymme.

Engagemang är enligt forskning den faktor som skapar goda och hållbara resultat i verksamheter över tid. Faktorer som driver medarbetarengagemang är att medarbetare och ledare känner mening med arbetet, att man känner att man behärskar sina arbetsuppgifter, samt har möjlighet att påverka hur arbetet utförs.

Ledarskapet och vikten av stabilitet och långsiktighet samt engagemang från kommunens ledning på alla nivåer är grundläggande för att skapa goda hållbara resultat. Både medarbetare och ledare strävar mot att nå mätbara, konkreta resultatförbättringar för den verksamheten är till för. En god och kontinuerlig dialog är viktig för att nå detta. Dialogen syftar till att stärka handlingsutrymme, kunskap om förbättringsarbete och utveckling.

Arbeta för det gemensamma uppdraget

Kommunens verksamhet behöver vara behovs- och syftesdriven, vilket handlar om att göra rätt saker utifrån syftet. Den mest grundläggande förutsättningen för att kunna göra rätt saker är att föra dialog kring varför verksamheten finns, det vill säga verksamhetens syfte. Det är också viktigt att klargöra vilka individer eller andra organisationer som verksamheten är till för, samt vilka behov dessa har. Syftet och behoven är vägledande för arbetsättens utformning och förbättringsarbeten.

Värde skapas genom dialog

En kontinuerlig och systematisk dialog med de som bor och verkar i Vårgårda är nödvändig för att ta reda på deras behov. Därefter handlar det om att lyckas omsätta behoven till arbetsätt för att säkerställa att alla delar i kommunen strävar åt samma håll för att uppfylla syftet. Verksamheterna behöver dessutom arbeta aktivt med att förbättra arbetsätten utifrån förändrade och framtida behov hos dem kommunen är till för.

Nyckeltal för inriktningsmålet

Medarbetarenkäten - Hållbart medarbetarengagemang;
totalindex, motivationsindex, ledarskapsindex och styrningsindex

Andel sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid

Personalomsättning - andel tillsvidareanställda medarbetare avgångna till extern arbetsgivare (redovisas per verksamhet)

Fokusområde Hållbar ekonomi och finansiering

Inriktningsmål

Vårgårda kommun har en god ekonomisk hushållning med en hållbar ekonomi och finansiering.

Varje generation bär under sin livscykel kostnaderna för den service den konsumerat.

Det innebär att ingen generation ska behöva betala för det som en tidigare generation förbrukat.

Hållbar ekonomi och finansiering

Hållbar ekonomi och finansiering innebär att resursfördelning i Vårgårda kommun sker utifrån ett långsiktigt hållbart perspektiv. Enligt SKR:s ekonomirapporter som ges ut regelbundet ökar gapet mellan möjlig finansiering och behovet av service i kommunerna framöver. En väg att minska detta gap och få en hållbar ekonomi är att öka kvaliteten, se över vad som skapar värde för kommuninvånarna och hitta kvalitetsbristkostnader. I detta arbete är kommunens ledare och medarbetare mycket viktiga.

God ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning handlar om att skapa förutsättningar för långsiktigt god ekonomi i all kommunens verksamhet och att kommunens investeringar till största del kan finansieras med egna medel. Det ekonomiska resultatet i Vårgårda kommun ska över tid uppgå till minst två procent av skatteintäkter och generella statsbidrag.

Nyckeltal för inriktningsmålet

Ekonomiskt resultatet (%) i förhållande till skatteintäkter och generella statsbidrag.

Soliditet (eget kapital i förhållande till balansomslutning)

Självfinansieringsgrad

Uppdrag till förvaltningen

Uppdrag

Uppdrag till Samhällsbyggnad att införa ett system som gör effektiv lokalanvändning lönsam på enhetsnivå.

Uppdrag

Uppdrag till Vård och Omsorg att se till att Vårgårda har rätt biståndsbedömning.

Uppföljning

Kommunen ansvarar för att bedriva en effektiv verksamhet enligt de kommunala målen och styrdokumentet, samt de statliga lagar och bestämmelser som gäller för verksamheterna.

Förvaltningen följer under året löpande upp verksamhetens kvalitet och ekonomi och rapporterar till utskott och kommunstyrelse. Tre gånger per år sker uppföljning mer fördjupat utifrån inriktningsmålen; förstärkt månadsuppföljning per 30 april, delårsrapport per 31 augusti samt årsredovisning 31 december.

Genom en samlad uppföljning, där analys av nyckeltalen och andra faktorer som kan påverka målen är en bärande del och en dialog sker utifrån ett helhetsperspektiv, såväl mellan verksamheter inom förvaltningen som mellan förvaltning och förtroendevalda, kan styrkedjan stärkas.

Uppföljningsprocessen kommer att vidareutvecklas under år 2024. Ökat fokus har lagts på de sju inriktningsmålen utifrån budgetdialogernas inriktning att styra mer mot effekt, syfte och helhet. Detta kräver dialog i styrkedjan mellan förtroendevalda och förvaltning, så att avsedd effekt med förändringen uppnås. Det är arbete som startar 2024 och som kommer att vidareutvecklas genom fortsatt dialog i kommande budgetprocesser.

Utifrån analys och därpå följande verifiering eller avfärdande av möjliga orsaker till eventuella resultatavvikelse, arbetar förvaltningen med förbättringsåtgärder för att åstadkomma effekt avsedd i målen. Tillsammans med uppföljningen på kommunövergripande nivå läggs grunden för kommande års planering och prioritering av verksamhet i syfte att lära av det som har hänt.

I samband med den fördjupade uppföljningen gör förvaltningen en sammanfattande bedömning som underlag till kommunstyrelsens beslut av huruvida inriktningsmålen för god ekonomisk hushållning kan anses uppnådda utifrån fyra nivåer: icke godtagbar, godtagbar, god samt mycket god nivå.

Den sammanfattande bedömningen väger in analys, nyckeltalens utfall samt eventuella andra faktorer som påverkar om avsedd effekt med inriktningsmålet nås.

Omvärldsanalys

Omvärldsanalysen ska ge ett helhetsperspektiv och långsiktighet i hur trender och förändringar påverkar möjligheterna med att skapa Den goda kommunen i Vårgårda. Genom att bevaka trender och osäkerheter i omvärlden skapas en förståelse och handlingsberedskap i den kommunala organisationen och fungerar som underlag för strategiska frågor i budget- och verksamhetsplanen.

Även om vi inte med säkerhet kan förutsäga framtiden, finns det mer eller mindre synliga trender som kommuner och regioner behöver förhålla sig till. Det kan handla om ökad komplexitet, nya utmaningar eller möjligheter som påkallar behov av nya arbetssätt eller perspektiv. Exempelvis klimatförändringar som vi måste förebygga och hantera och demografiska förändringar som påverkar både välfärden och kompetensförsörjningen.

Megatrender

Megatrender som går åt olika håll samtidigt är:

- Demografi
- Globalisering
- Värderingar
- Grön omställning
- Teknikutveckling

Världen har aldrig varit så uppkopplad och sammanlänkad som nu. Samtidigt finns mycket som talar för att vi går in i en period där förutsättningarna för globalisering och frihandel är mer oförutsägbara. Fler länder med stormaktsambitioner växer fram. Internationella normer och regler utmanas och säkerhetspolitik och ekonomisk politik väv ihop allt mer.

Vi har länge sett en förskjutning i världen från traditionella konservativa värderingar till individuella och frihetliga. Med geopolitiska spänningar och auktoritära styren finns tecken på att det kan stanna av. Samtidigt blir befolkningen i stora delar av världen allt äldre. Hur påverkas världen av att befolkningen i etablerade demokratier åldras samtidigt som växande nationer med en ung befolkning tar allt större plats?

Det som vi betraktade som science fiction igår är verklighet idag. Sammankopplade tekniker som AI, kvantdatorer och 5G-nät håller nu på att transformera samhället dramatiskt. Ett fåtal aktörer har den data och datorkraft som behövs för att driva utvecklingen, och de agerar ofta på oreglerad marknad – här hinner lagstiftningen inte med.

Även den gröna omställningen går snabbare, men ännu inte tillräckligt snabbt. Ny teknik utgör en viktig del, men det kommer inte ensamt att lösa klimatkrisen. Att vi förändrar hur vi lever och konsumerar är avgörande för en framgångsrik grön omställning, både för att stoppa förändringar imorgon och för att minska effekterna idag.

Tio viktiga trender som kan komma att påverka det kommunala uppdraget mot år 2035

- Demografiska utvecklingen utmanar
- Invånare med alltmer ojämlika livsvillkor

Sveriges befolkning blir allt äldre. De kommande tio åren ökar antalet invånare som är över 80 år med nästan 50 procent samtidigt som antalet personer i arbetsför ålder bara ökar lite. Kommuner och regioner kommer att stå inför stora utmaningar när behoven av välfärdstjänster som sjukvård och äldreomsorg ökar.

Även om de flesta i Sverige får allt bättre hälsa och högre inkomster, så lever också allt fler med sämre livsvillkor. Skillnaderna i inkomster och framför allt förmögenheter har ökat snabbt. Stora skillnader i livsvillkor innebär att hela samhället utsätts för slitningar i form av ökad kriminalitet, färre gemensamma värderingar och lägre tillit.

- Omfattande resurser krävs för att hantera klimatförändringen
- Ökad efterfrågan på kritiska resurser

Arbetet med omställning mot hållbar utveckling prioriteras allt mer i kommuner. Utvecklingen går snabbt framåt, men vi ställs också inför både akuta behov och mer långsiktiga åtaganden.

Det råder brist på en rad kritiska resurser och vi behöver då producera fler varor på hemmaplan. Samtidigt krävs alltmer resurser för att hantera effekterna av klimatförändringarna. Att skapa ett långsiktigt hållbart och resiliellt samhälle kräver inte bara mer resurser, utan också att vi i grunden förändrar hur vi tänker, agerar och samarbetar.

- AI förändrar arbetslivet
- Autonoma system med eller utan människa
- Fler vägar till kunskap

Kommuner och regioner står inför en växande utmaning kring kompetensförsörjning, där varken personal eller ekonomi räcker till. Teknik och inte minst artificiell intelligens är en viktig del av lösningen, men den förutsätter att vi i allt högre utsträckning delar och nyttjar användardata. AI-lösningar kan både ta över arbetsuppgifter och stödja och förstärka mänsklig kompetens.

Samtidigt ser vi att både utbildningssystemet och inställningen till utbildning är i förändring, när lärandet finns tillgängligt via allt fler aktörer och plattformar. Behoven av mer praktisk yrkeskunskap kommer att öka i framtiden. Men också behovet av ett kontinuerligt lärande under hela yrkeslivet.

- Samhällskontrakt under omförhandling
- Demokratin utmanas
- "Tyckekonomin" breder ut sig

Alla de här förändringarna kommer i en tid då synen på kommuner och regioner förändras. Den statliga styrningen av den lokala nivån har ökat under lång tid och flera debattörer beskriver det lokala självstyret som ett problem som bör rättas till genom ökad statlig styrning. Samtidigt blir resursstarka medborgare alltmer aktiva och ställer högre krav på kommuner och regioner. Det demokratiska systemet utmanas också av hot och hat. Det här kompliceras ännu mer av att den så kallade "tyckekonomin" breder ut sig, att desinformation sprids mer ofta och etablerad kunskap och fakta ifrågasätts. På både kort och lång sikt är kommuners och regioners arbete för en stark demokrati viktigt. Det är i mötet med medborgarna som förtroende kan byggas.

Läs vidare på

<https://skr.se/download/18.6ab5149b18acc28e1f823344/1695901660671/Vagval-for-framtiden-5.pdf>

SKR *Vägval för framtiden 5 - En spaning mot år 2035*

Samhällsekonomisk utveckling

Prognos för konjunkturutveckling

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) analyserar kommuners budgetförutsättningar i cirkulär publicerad i oktober 2023. SKR:s bedömning är att inflationstoppen ligger bakom oss och inflationen minskar även om den fortfarande är väldigt hög, den ligger ännu klart över Riksbankens mål om en inflation på 2 procent. Detta hänger säkerligen ihop med att arbetsmarknaden hittills har varit förhållandevis stark, vilket i viss grad motverkar en snabbare nedgång för inflationen. Under nästa år kommer lågkonjunkturen, driven av den åtstramande penningpolitiken, sätta allt tydligare avtryck på arbetsmarknaden, med lägre sysselsättningsandel och högre arbetslöshet som följd. Detta accelererar nedgången i inflationen. SKR:s bedömning är att inflationen kommer ligga något över målet om 2 procent under 2024.

Lägre inflationstakt nästa år innebär att räntenivån kommer sänkas under nästa år. Räntenivåerna de kommande åren väntas dock förbli varaktigt högre än vad som gällt de senaste åren, innan den branta ränteuppgång som inleddes 2022. Successiva räntesänkningar framöver bidrar till en långsam återhämtning av svensk ekonomi. Sammantaget befinner sig svensk ekonomi i lågkonjunktur 2024. BNP ökar men endast svagt. Återhämtningen får bättre fart under 2025 och 2026 när även konjunkturen i vår omvärld antas repa sig.

Skatteunderlaget bromsar in under 2023–2024

Skatteunderlaget ökade starkt 2022, främst till följd av en stark ökning av lönesumman. Även höjningen av garantipensionerna (från och med augusti 2022) bidrog till ökningen. Under det första halvåret i år har lönesumman fortsatt att öka starkt, med drygt 5 procent jämfört med samma period 2022.

SKR bedömer att en svagare arbetsmarknad andra halvåret 2023 kommer att leda till en inbromsning av lönesumman. Faktorer som motverkar avmattningen i löneinkomsterna är den fulla årseffekten av höjda garantipensioner 2022 samt den höjning av pensionerna som beror på den stora ökningen av prisbasbeloppet 2023.

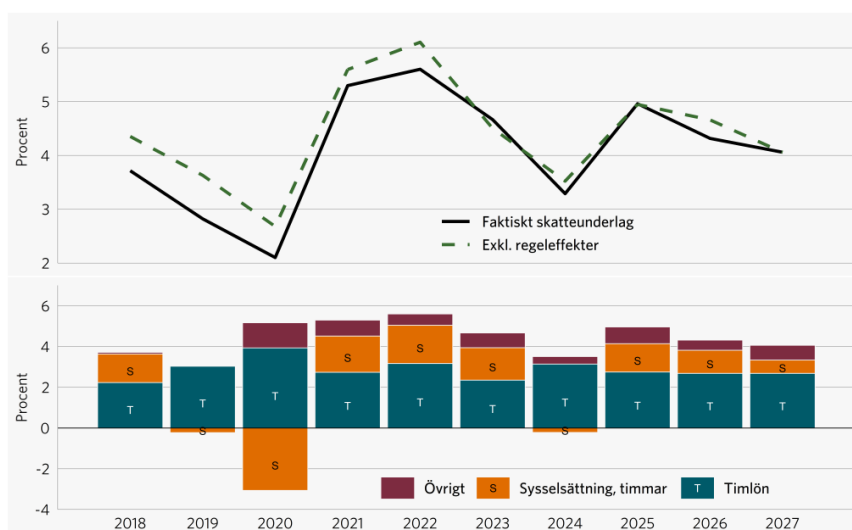
2024 bromsar ökningen av skatteunderlaget in än mer och ligger då klart under en historisk genomsnittlig ökning. Förklaringen finns nästan helt i den allt svagare uppgången för lönesumman. Under 2022–2024 håller uppräknningen av grundavdragen tillbaka skatteunderlagstillväxten.

Åren 2025–2027 ökar skatteunderlaget snabbare igen, tack vare en uppgång i antalet arbetade timmar i ekonomin. Sänkta reallöner innebär allt starkare drivkrafter för att arbeta.

Det nominella skatteunderlaget ökar ungefär i linje med det historiska genomsnittet. Trots detta beräknas köpkraften för kommuner att kraftigt urholkas. De senaste tio åren har skatteunderlaget i reala termer ökat med 1,6 procent per år i genomsnitt. Under 2023–2026 syns nu istället en real uppgång om 1 procent i genomsnitt. 2023 står också ut som ett historiskt unikt svagt år – det reala skatteunderlaget beräknas då minska med drygt 2 procent. Även 2024 visar prognosen på en real nedgång av skatteunderlaget på 0,5 procent. Först 2025 kommer det reala skatteunderlaget åter att vara uppe på 2022 års nivå, enligt SKR:s prognos. Den högre pris- och lönenivån tillsammans med effekterna av omvärderingen av pensionsskulden för avtalspensionerna beräknas innebära en avsevärd varaktig försvagning av kommunsektorns köpkraft.

Diagrammet nedan visar skatteunderlagstillväxt och dess komponenter och är hämtad från SKR:s cirkulär 23:41

Källa: Sveriges Kommuner och Regioner

Befolkningsutveckling

I Vårgårda var medelåldern 41,47 år under 2022 vilket är något lägre än riket i stort som är 41,7 år. Under perioden 2022 till 2032 förväntas genomsnittsåldern i Sverige att öka från 42 år till 43 år. Skälen till detta är bland annat att mortaliteten bland de äldre minskar samt att stora årskullar kommer upp i äldre åldrar. I kommunen förväntas genomsnittsåldern att vara oförändrad fram till 2032.

Vårgårda kommun har perioden 2013–2022 ökat invånarantalet med 1 203 personer där ökningen ses ta fart år 2016. Åren 2016–2021 dominerar med

totalt 1 015 personer, med toppåret 2022 då befolkningen ökade med över 200 personer.

2022 ökade folkmängden i Vårgårda kommun med 88 personer, från 12 180 till 12 268 invånare. Orsaken till den ökade befolkningen var ett flyttnetto på 71 personer och ett födelsenetto på 10 personer. Befolkningen fortsatte att öka under första halvåret 2023 och invånarantalet uppgick till 12 335 invånare per 30 juni.

Ny trendbaserad prognos från mars 2023 visar på en något lägre ökningstakt fram till 2026 där befolkningsökningens genomsnitt är 125 personer per år.

Befolkningsutveckling i åldersgrupper

Befolkningsutveckling i åldersgrupper							
Källa: SCB utfall 2022 samt Statisticon prognos mars 2023 för prognos 2023-2026							
Åldersintervall	Utfall	Prognos	Prognos	Prognos	Prognos	Förändring 22-26	
	2022	2023	2024	2025	2026	Procent	Antal
0- 5	898	870	858	851	838	-9	-60
6-12	1 128	1 166	1 184	1 212	1 239	10	111
13-15	476	482	487	467	466	-2	-10
16-18	456	472	484	486	491	8	35
19-64	6 729	6 794	6 862	6 941	7 018	4	289
65-79	1 930	1 942	1 945	1 948	1 931	0	1
80-89	538	567	596	627	670	25	132
90-w	113	106	112	121	121	7	8
00-w	12 268	12 399	12 528	12 652	12 774	4	506

För perioden 2022–2032 beräknas folkmängden i Vårgårda kommun att öka med 1 189 invånare, från 12 268 till 13 457 personer.

Befolkningsprognosen spår stora förändringar i kommunens befolkningsstruktur. Ökningen återfinns framförallt i åldersgruppen 80-89 år, vilken väntas öka med 53 procent, medan befolkningen 1-5 år förväntas minska med 4 procent.

Strategisk utveckling av större vikt i verksamheterna 2024–2026

Detta avsnitt beskriver viktiga utmaningar, händelser och förbättringar finns framöver närmaste året och treårsperioden.

Strategisk kompetensförsörjning

Den demografiska utmaningen innebär att kommunen behöver fler medarbetare inom framför allt vård och omsorg, detta samtidigt som stora pensionsavgångar. Hur kommunens medarbetare upplever arbetsgivaren och sin arbetssituation är avgörande för att kunna attrahera, rekrytera, utveckla och behålla medarbetare. Kommunen behöver säkerställa att det finns kompetens inom samtliga verksamheter på såväl kort som lång sikt för att skapa långsiktigt hållbara resultat.

I Vårgårda, liksom i resten av landet är arbetslöshetssiffrorna låga, samtidigt som den offentliga verksamheten har ett stort behov av arbetskraft framöver. Det kommer ställas på sin spets vad en kommun måste och kan erbjuda till den enskilde, och ett samskapande med civilsamhället kommer behövas för att kunna fortsätta utveckla välfärden. Inte bara kommuner kämpar med kompetensförsörjning utan även regionen. Detta samtidigt som övergången till en nära och personcentrerad vård ska genomföras. Detta innebär att de båda huvudmännen har knappt om resurser och konkurrerar om samma personal. För att kunna samutnyttja varandras verksamheter och skapa bästa möjliga vård och omsorg för den enskilde är det troligt att nya arbetssätt kommer behöva etableras.

Inom vuxenutbildningen ser framtiden ut att innebära expansion. Regeringen har aviserat en satsning på yrkesutbildningar framöver. Vuxenutbildningen kommer vara en viktig del i kompetensförsörjningen till bland annat äldreomsorg och funktionsstöd genom utbildningarna till undersköterska samt undersköterska med förstärkt svenska.

Förbättringskultur och ledarskap

Förbättrade arbetssätt leder till en ökad kvalitet. För att kunna förbättra arbetssätt behöver verksamheterna identifiera grundorsaker till problem och utmaningar. Detta bedömer förvaltningen är ett framgångsrikt sätt att arbeta mer värdeskapande. Detta är också ett sätt att skapa en hållbar ekonomi genom minskade kvalitetsbristkostnader.

Förvaltningen har 2022–23 genomfört ett förbättringsprogram kallat "Tillsammans mot den goda kommunen" för kommunens ledare, fackliga företrädare samt utvecklingsfunktioner. Förbättringsprogrammet är

forskningsbaserat och syftar till att på ett ännu bättre sätt leda verksamheten och tillvarata medarbetarnas kunskap och engagemang med mål att förbättra verksamheten för Vårgårdaborna. Detta är också ett sätt att möta kompetensutmaningen. Förbättringsarbetet fortsätter under kommande år.

Dialog med medborgarna stärker demokratin

Kommuner har ett flertal olika roller inom sitt geografiska område, det handlar om att tillhandahålla service som skola och omsorg om äldre, vara arbetsgivare, ansvara för samhällsbygget och sist men inte minst att vara en demokratiaktör.

De demokratiska värdena utmanas ständigt. Demokrati är idag ingen självklarhet och vi ser runtom i världen hur demokratin utmanas och ifrågasätts. Det demokratiska systemet utmanas också av hot och hat. Det visar att demokratin aldrig kan tas för given.

Demokratin och dess principer måste värnas varje dag. Det kommunala självstyret, där medborgare väljer sina förtroendevalda och beslut fattas nära medborgarna, utgör en hörnsten i det demokratiska system vi valt för Sverige.

I en kommun hanteras många komplexa frågor där flera perspektiv behöver hämtas in för att bättre kunna förstå och hantera hur man går vidare för att lösa utmaningar. Ett sätt att hämta in detta är att föra en dialog med Vårgårdaborna och de som verkar i Vårgårda i aktuella frågor. Dialogen och mötet med medborgarna ökar förtroendet och tilliten mellan medborgare, tjänstepersoner och politiker, vilket stärker demokratin.

Förändringar av lagar och styrdokument

En ny socialtjänstlag planeras att träda i kraft 1 juli 2025. Det finns en bred politisk enighet kring att utveckla en socialtjänst som finns närmare den enskilde där inte myndighetsutövningen står i centrum. Dessa tankegångar rymmer väl med det arbetssätt, Signs of safety, som Individ- och familjeomsorgen i Vårgårda arbetat med i flera år, men det kommer trots detta krävas stora omställningar och förändrade arbetssätt för att nå målbilden om en nära och tillgänglig socialtjänst.

Den myndighetsutövande delen av socialtjänsten arbetar i stark motvind, med internationellt styrda påverkanskampanjer som har som syfte att svartmåla såväl socialtjänst som Sverige i stort. Det kommer krävas ett omfattande arbete att vända dessa negativa trender och uppfattningar om socialtjänsten, men nödvändigt för att kunna nå alla Vårgårdabor som har behov. Den nya socialtjänstlagen kommer även öppna upp för färre

biståndsbedömda insatser (mindre behov av myndighetsutövning) och fler insatser som inte är behovsprövade. Detta kommer kräva politiska beslut om och när detta ska genomföras och kommer även det leda till förändrade arbetssätt inom flera delar av verksamheten.

Från 2025 införs ämnesbetyg i gymnasieskolan, som ersätter dagens kursbetyg.

Digitalisering inom verksamheterna

Åren framöver kommer kommunen att implementera Millennium, då Södra Älvsborg är den delregion som först kommer implementera systemet. Millennium är regionens nya journalsystem där kommunen kommer finnas med genom bland annat vårdplaneringar och vårdöverföringar i det gemensamma systemet.

Vidare pågår upphandling av verksamhetssystem för Socialtjänst, vård och omsorg. I stort sett all personal inom verksamheten kommer påverkas av ett eventuellt byte av nytt system 2024.

Inom skolan kommer ett införande av digitala bedömningsstöd och nationella prov att genomföras. Det digitala genomförandet följs upp med central rättning, vilket har till syfte att öka skolornas likvärdighet.

Skolverket har även presenterar förslag på nya timplaner vilka kan komma att gälla från hösten 2024.

Vårgårda växer

Under perioden kommer kommunen behöva arbeta med översiktsplan, ett arbete som kommer involvera både hela den geografiska kommunen och även många olika samhällsaktörer, som exempelvis föreningar, företag, markägare.

I takt med att samhället växer ökar belastningen på de försörjningstjänster som påverkas av samhället. Både reningsverk och vattenverk är aktuellt att utöka under budgetperioden och kommunen arbetar med att ta ansvar för fler områden i kommunen, där vatten och avlopp löses bättre i en helhet med kommunen som huvudman.

Strategisk lokalförsörjning

Ett nytt särskilt boende för äldre kommer projekteras under 2023–24 för att därefter byggas. Detta kommer kräva ett stort arbete för samtliga verksamheter, det handlar inte bara om att bygga bästa möjliga särskilda boende utan även att fylla det med meningsfulla aktiviteter och en möjlighet till ett liv fullt med dagar som räknas.

2024 färdigställs Kesbergets förskola som övertar befintlig verksamhet i Tånga,

Paviljongen och Västerbo. Den nya förskolan inrymmer åtta avdelningar och är lokaliserad där Björkhyddans förskola tidigare låg.

Elevtillströmningen till Fordons- och transportprogrammet på gymnasiet kräver en översyn av lokalerna.

Musikskolan får nya lokaler under 2024. De beräknas vara klara sommaren 2024. I nuläget är det en kö på cirka 100 elever till den kommunala musikskolan, verksamheten ser under perioden över hur behovet kan mötas.

Planeringsförutsättningar budget 2024–2026

Skattesatsen uppgår till 21,61 kronor för hela budgetperioden. Detta innebär en oförändrad skattesats jämfört med 2023. Skatteintäkter för åren 2024 - 2026 är baserad på SKR:s skatteprognos publicerad i april 2023. SKR:s modellverktyg för Skatter och generella statsbidrag har använts vid beräkning av intäkterna. Antagande har gjorts om att befolkningen i Vårgårda kommun kommer att öka med 50 personer under 2024 med utgångspunkt från befolkningsmängd 1/11 2022. Därefter är antagandet att befolkningen växer med 100 personer årligen under 2025 och 2026.

Den 1/11 2022 hade Vårgårda kommun 12 270 kommuninvånare. Med den utgångspunkten har antagande gjorts att befolkningen är 12 320 personer (+50) den 1/11 2023, 12 420 (+100) personer den 1/11 2024 och 12 520 (+100) personer den 1/11 2025.

Den 30/6 2023 visar statistik från SCB att befolkningen är 12 335 personer, vilket innebär att kommunens invånarantal är i paritet med budgeterat invånarantal per 1/11 2023.

Statisticon har lämnat en befolkningsprognos för Vårgårda kommun i mars 2023. Uppgifterna om antal invånare i prognosen ligger till grund för beräkning av volymförändringar inom utbildning och äldreomsorg. Kommunen tillämpar en modell för att beräkna kostnadseffekter i rambudget för förskola/skola, gymnasieskola och äldreomsorg till följd av förändringar i demografistrukturen mellan budgetåren. I modellen beräknas en rörlig ersättning för förskolebarn, barn i fritids, grundskoleelever, gymnasieelever samt brukare inom äldreomsorgen. Ersättningen multipliceras med volymändringar för respektive verksamhet och redovisas i kommunbidragsmallen.

Lönekostnadsökning för 2024 är satt till 3,7 % och avser ökade kostnader i samband med löneöversynen 2024. Detta i enlighet med den nivå SKR rekommenderar.

SKR har rekommenderat kommuner att lägga ut personalomkostnader (PO) år 2024 motsvarande 45,75 procent av bruttolönerna, vilket innebär en höjning från 42,75 procent. I PO ingår förutom lagstadgade arbetsgivaravgifter även särskild löneskatt, avtalsförsäkringar och avtalspensioner inklusive förmånsbestämd ålderspension. Utifrån SKR:s rekommendation ingår PO för 2025 motsvarande 40,5 procent och för 2026 motsvarande 39,5 procent. SKR:s beräkningar för 2025 och 2026 bygger på en snabb nedgång i inflationstakten.

Övriga intäkter och kostnader räknas upp med 3,4 % vilket är den nivå som SKR rekommenderar för prisindex i kommunal verksamhet (PKV).

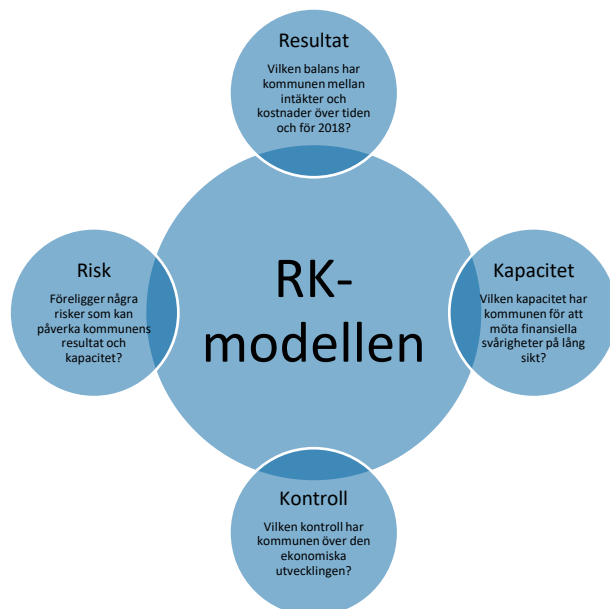
I kommunerna har nyupplåningskostnaden under flera år varit lägre än de lån som förfaller, vilket lett till att den genomsnittliga upplåningskostnaden sjunkit. Räntenivån har ökat och lånen som förfaller och omsätts kommer att bidra till att kommunens genomsnittliga räntenivå ökar. SKR rekommenderar en höjning av internräntan 2024 till 2,5 %. Utifrån SKR:s rekommendation är den budgeterade internräntan 2,5 % under hela budgetperioden.

Kapitalkostnaderna baseras på investeringsutfallet 2022, budgeterade investeringar 2023, vilket även ombudgeteringar från 2022 till 2023, samt beslutade investeringsramar för åren 2024 – 2026.

För internpriser inom hyror, lokalvård och vaktmästeri samt kost används olika index. Förutom lönerrevision kommunals avtalsområde används olika KPI, delar av fastighetsförvaltarindex samt livsmedelsprisindex.

Ekonomisk analys

Utifrån 2024 års budgeterade resultat- och balansräkning samt investeringsbudget lämnas här en kortfattad ekonomisk analys, vilken utgår från fyra ekonomiska perspektiv enligt bilden nedan.

Resultat

I Kommunallagen (2017:725) 11 kap 1§ anges att "Kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 2–6 §§. Fullmäktige ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen eller landstinget." Att hushålla med begränsade resurser är viktigt utifrån synsättet att varje generation själv skall bära sina egna kostnader.

En viktig förutsättning är att det råder balans mellan löpande intäkter och kostnader. När den löpande driften har finansierats bör en tillräckligt stor andel av skatteintäkterna återstå för att finansiera årets investeringar med. Den långsiktiga ekonomiska målsättningen är att kommunens resultat under åren ska uppgå till minst 2 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Infrias detta mål ger det goda förutsättningar för egenfinansiering av investeringar samt finansiering av framtida pensionskostnader.

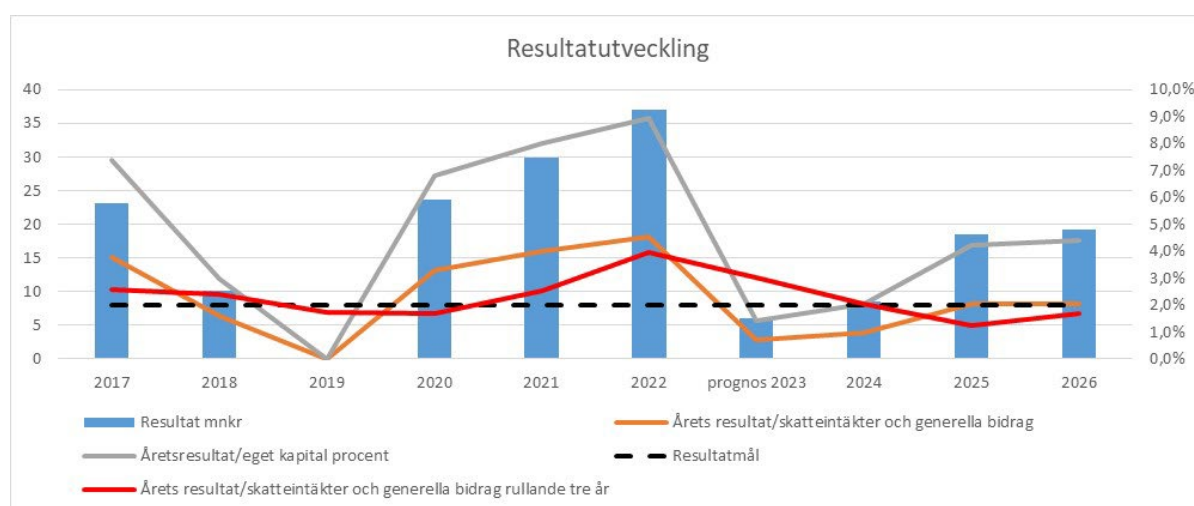
Den senaste tioårsperioden har Vårgårda kommuns resultat varit positiva.

I boksluten 2016 och 2017 uppnår den kommunala verksamheten en bättre balans mot budget jämfört med tidigare år. Under 2018 försämrades resultatet och blev 9,6 mnkr mot ursprungsbudgeten på 12,5 mnkr. Tilläggsanslag beviljades under året för att klara av resultatnivån.

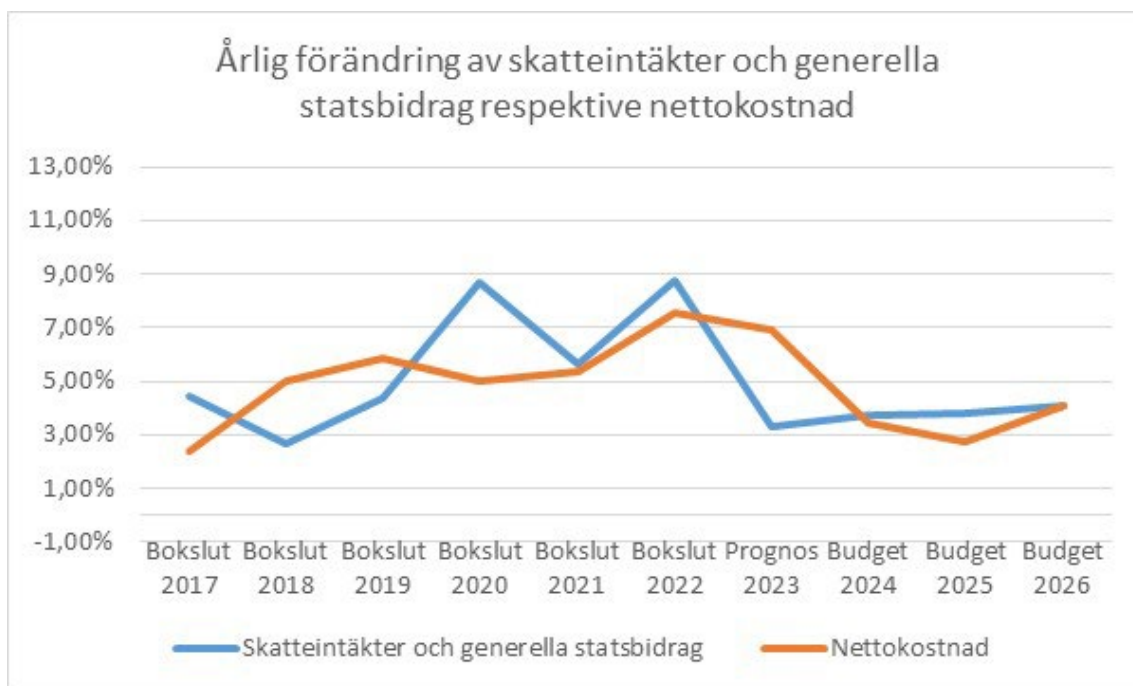
Resultatet för 2019 blev 0 mnkr vilket motsvarar 0,0 procent av kommunens skatteintäkter och generella bidrag. Det försämrade resultatet i förhållande till budget berodde framförallt på att kommunen erhöll engångspremier för förmånsbestämd ålderspension vid skifte av pensionsadministratör. Resultatet 2020 blev 23,6 mnkr och det positiva resultatet berodde till största delen på engångssatsningar i samband med Coronapandemin. Resultat för år 2021 uppgick till 30 mnkr vilket i förhållande till skatter och generella statsbidrag är 4,1 procent. Det positiva resultatet beror främst på relativt låg kostnadsutveckling (2,6 procent) och ökade skatteintäkter (5,8 procent).

Resultatet för år 2022 uppgick till 37 mnkr (4,5 procent) Lägre avskrivningar och högre skatteintäkter än budgeterat bidrar till det positiva resultatet. Det i april prognostiserade resultatet uppgår till 6 mnkr (0,7 procent). Den fortsatt höga inflationen är en bidragande orsak till det i förhållande låga resultatet.

För budget 2024 och planåren 2025–2026 uppgår budgeterat resultat till 1,7 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Målet om att resultatet minst ska uppgå till 2,0 procent i förhållande till skatteintäkter och generella statsbidrag infrias inte. Budgeterat resultat tillsammans med avskrivningskostnader täcker inte de budgeterade nettoinvesteringarna, vilket kommer att medföra ett negativt kassaflöde och behov av att tillföra likvida medel genom externa lån uppstår.

En viktig förutsättning för en god ekonomi är att verksamhetens nettokostnader inte ökar mer än vad den främsta inkomstkällan skatteintäkter gör. Den höga inflationen och ökade kostnader för pensioner är yttre faktorer som påverkar verksamheternas nettokostnadsökning negativt.

En annan förutsättning för en god ekonomisk hushållning är att verksamhetens nettokostnader långsiktigt understiger 98 procent av skatteintäkterna och generella statsbidrag. Verksamhetens nettokostnader har under en längre period legat en bit under 98 procent.

Under budget- och planperioden kommer nettokostnaderna att ligga på drygt 100 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag, fortsatt hög inflation och det rådande ränteläget påverkar verksamhetens nettokostnader negativt. Avskrivningarnas andel av skatteintäkter och generella statsbidrag att öka till följd av höga investeringsnivåer.

Andel av skatteintäkter									
	Bokslut					Prognos	Budget		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verksamheternas Nettokostnad exkl avskrivningar	94,5	96,2	92,6	92,1	91,2	94,1	97,4	100,1	104,1
Avskrivningar	4,0	3,8	4,1	4,3	4,2	4,6	4,7	4,9	5,1
Nettokostnad totalt	98,6	100,0	96,7	96,5	95,4	98,7	102,1	104,9	109,2

Skattefinansieringsgraden mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med de skatteintäkter som återstår när den löpande driften är finansierad. En skattefinansieringsgrad på 100 procent innebär att kommunen kan finansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks

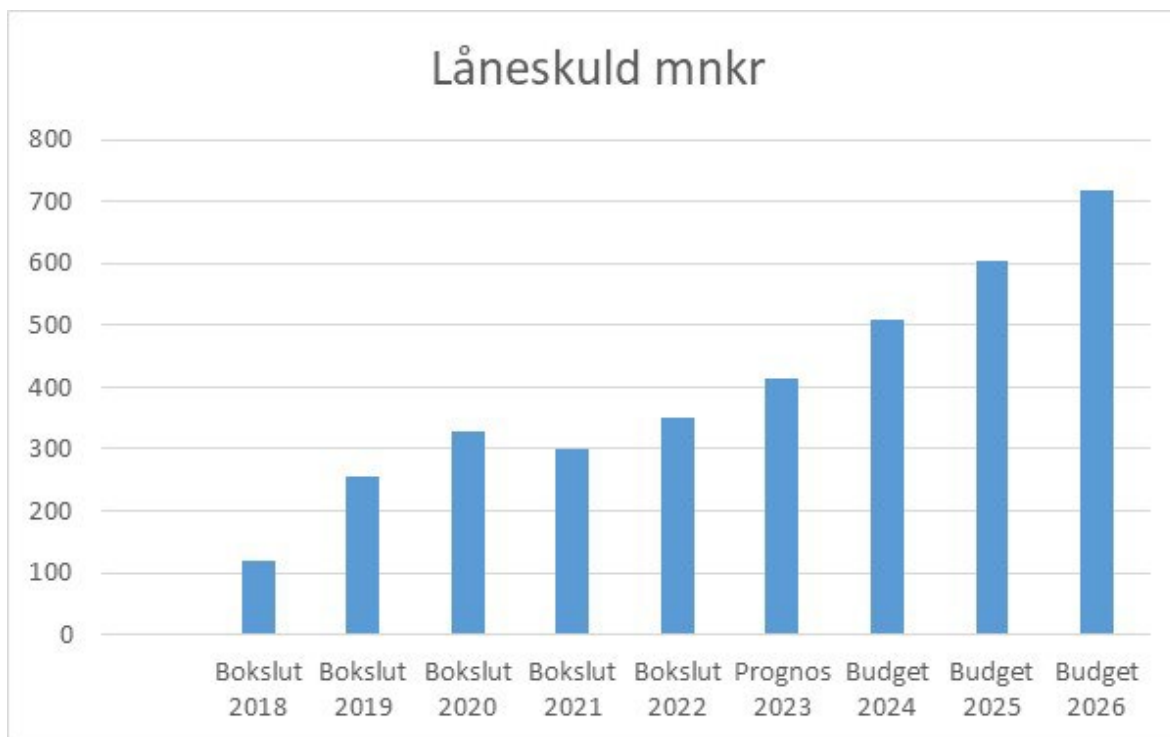
Investeringsnivåerna 2018–2022 har varit höga. Även prognosen för 2023 visar på en hög investeringsnivå. De höga investeringsnivåerna har medfört att kommunen inte har kunnat självfinansiera investeringarna.

Behovet av nyinvesteringar ökar under planperioden 2024–2026, detta tillsammans med de planerade låga resultaten medför att självfinansieringsgraden under den kommande treårsperioden inte uppfylls.

Vid stora ombudgeteringar mellan åren kan nyckeltalet komma att förändras för ett enskilt år.

Andel av skatteintäkter									
	Bokslut					Prognos	Budget		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Resultat + avskr, mnkr	34,9	25,0	52,6	62,5	71,3	45,0	48,3	59,6	62,7
Tot investeringar, mnkr	127,6	91,0	40,7	70,2	92,8	53,4	99,6	102,5	114,7
Självfin.grad, %, enskilt år	27,4	27,5	129,2	89,0	76,9	84,4	48,5	58,1	54,6
Självfin.grad, %, rullande tre år	57,3	45,0	43,4	69,4	91,5	82,7	67,0	59,9	53,8

De planerade investeringsbehoven medför att låneskulden kommer att öka under budget- och planperioden 2024–2026. En eventuellt ytterligare nyupplåning och stigande räntor medför ökade räntekostnader och ett minskat utrymme till verksamheternas driftskostnader.

Kapacitet

Soliditeten är ett mått på den finansiella styrkan på lång sikt. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som är finansierade med egna medel, det vill säga skatteintäkter.

Skuldsättningsgraden visar hur mycket av tillgångsmassan som inte är finansierad via det egna kapitalet.

Soliditet och skuldsättningsgrad									
	Bokslut					Prognos	Budget		
	2018	2019	2020	2021	2022		2023	2024	2025
Soliditet, %	42,8	39,4	37,2	40,4	40,4	39,3	37,4	36,6	35,1
Skuldsättningsgrad, %	57,2	60,6	62,8	59,6	59,6	60,7	62,6	63,4	64,9

Soliditeten har under de senaste åren legat på en relativt låg nivå. Den relativt låga nivån beror på att tillgångarna ökar mer än resultatet. Ökningen av tillgångarna hänger samman med höga investeringsvolymerna. Under den kommande budget- och planperioden uppnås inte målet om 40 procents soliditet. De höga investeringsvolymerna i förhållande till den budgeterade resultatnivån bidrar till att soliditeten minskar. Skuldsättningsgraden ökar i slutet av budget- och planperioden på grund av utökade lånebehov.

Risk

Ett mått som mäter likviditet eller kortsiktig betalningsförmåga är kassalikviditet. Om måttet är 100 procent innebär det att de likvida medlen är lika stora som de kortfristiga skulderna.

Under många år har kommunen haft en betryggande likviditet, och har inte behövt tillföra externa likvida medel. Under perioden 2016–2019 har kommunen behövt tillföra medel då investeringstakten ökat och bidragit till ett negativt kassaflöde. Tillförda medel genom externa lån har kunnat höja upp nyckeltalet under 2016–2019. Under perioden 2020–2022 ökade staten de generella statsbidragen med anledning av den rådande pandemin och kriget i Ukraina, vilket har lett till en positiv utveckling av kassaflödet. I slutet av budget- och planperioden finns det behov av ytterligare externa likvida medel för att täcka de ökade investeringsbehoven.

Kassalikviditet									
	Bokslut					Prognos	Budget		
	2018	2019	2020	2021	2022		2023	2024	2025
Kassalikviditet, %	50,7	42,3	99,7	79,0	96,5	76,3	86,2	124,7	211,6

Kommunen har ett omfattande borgensåtagande som per den 31 augusti 2023 uppgår till totalt 400,9 mnkr. Den övervägande andelen av borgensåtaganden avser kommunens dotterbolag Vårgårda Bostäder AB. En mindre andel är riktade mot föreningar.

Kontroll

En viktig del för att nå och bibehålla god ekonomisk hushållning är att det finns en god budgetföljsamhet i kommunen.

Det är många olika faktorer som påverkar ett årsresultat. Vissa poster har kommunen begränsade möjligheter att påverka. Hit hör skatteunderlagets utveckling vars förändring i första hand hänger samman med den samhällsekonomiska utvecklingen. För att nå en budget i balans ska för verksamheten anges mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Budgetavvikelse						
	Bokslut					Prognos
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Budgetavvikelse, årets resultat	2	-12,8	9,8	16,2	25,0	0,9
Budgetavvikelse, kommunbidrag	-5,8	-6,9	0,3	2,3	-21	-4,6

Budgetavvikelsen för kommunen i sin helhet men även för förvaltningen har under de senaste åren varit ojämna och under enskilda år relativt stora. För omsorgsverksamhet och socialtjänst har myndighetsbeslut i form av placeringar och hemtjänst påverkat utfallen negativt under åren. Under de senaste åren har förskola och grundskola redovisat underskott som kan härledas till ökat antal barn i verksamheterna. I resultaträkningen har driftunderskott i förvaltningen kunnat pareras genom överskott i framför allt skatteintäkter och generella statsbidrag, men också genom obudgeterade tomtförsäljningar.

Ekonomisk redovisning

Resultaträkning

(mnkr)	Boksl 2022	Budg 2023	Budg 2024	2025	2026
Verksamhetens nettokostnader	-746,6	-789,6	-824,0	-846,2	-880,5
Avskrivningar	-34,3	-39,0	-39,9	-41,2	-43,4
Verksamhetens nettokostnader	-780,9	-828,6	-863,9	-887,4	-923,9
Skatteintäkter	587,7	611,5	637,2	667,6	698,8
Generella statsbidrag	231,2	229,1	240,1	243,2	249,4
Verksamhetens resultat	38,0	12,0	13,5	23,4	24,3
Finansiella intäkter	2,9	2,0	2,0	2,0	2,0
Finansiella kostnader	-3,9	-4,4	-7,0	-7,0	-7,0
Resultat efter finansiella poster	37,0	9,6	8,5	18,4	19,3
Extraordinära poster	-	-	-	-	-
Årets resultat	37,0	9,6	8,5	18,4	19,3

Ekonomiska mål

Kommunallagen föreskriver att finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska upprättas. I Vårgårda kommun är innebörden av god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv att varje generation själv måste bära kostnaderna för den service som den konsumerar. Det innebär att ingen generation ska behöva betala för det som en tidigare generation förbrukat. Ekonomiska mål finns att läsa om under kapitlet Inriktningsmål för god ekonomisk hushållning.

Balanskrav

Balanskravet innebär att de budgeterade intäkterna måste överstiga de budgeterade kostnaderna. De budgeterade resultaten för budget- och planperiod 2024–2026 uppgår till 1,71 procent av skatteintäkter och statsbidrag. Det innebär att balanskravet är uppfyllt.

Förklaringar

Verksamhetens nettokostnader består av kommunbidrag, gemensamma kostnader och intäkter. Tabellen nedan redovisar nettokostnaderna per verksamhet. Planenliga avskrivningar är en kostnad som uppstår efter att en investering genomförts. En avskrivning syftar till att fördela kostnaderna för en tillgång över samma tid som tillgångens nyttjandeperiod. Genom avskrivningarna fördelas utgiften för att anskaffa anläggningstillgången över flera år och blir på det viset en kostnad i bokföringen under en längre tid. Kommunens planerade investeringar finns redovisade under kapitlet Investeringsbudget 2024–2026.

Skatteintäkter kommer från kommuninvånarna medan generella statsbidrag är ett sätt för staten att jämna ut strukturella skillnader mellan kommunerna. Det medför att alla kommuner ha liknande förutsättningar att bedriva kommunal verksamhet.

Finansiella kostnader är räntekostnader på kommunens lån och finansiella intäkter är bland annat borgensavgifter från de föreningar och bolag som kommunen har borgensåtagande för.

Verksamhetens nettokostnad

Verksamhetens nettokostnad innehåller kommunbidrag samt gemensamma kostnader och intäkter. Kolumnen för 2023 års budget är inte uppdaterad i förhållande till ursprungsbudgeten med de tilläggsbudgeteringar som beslutats under året.

(mnkr)	Bokslut 2022	Budget 2023	Budget 2024
<i>Kommunbidrag</i>			
Politisk verksamhet	8,5	7,7	8,7
KS utvecklingsmedel	0,6	1,5	0,5
Kommunövergripande	35,0	40,1	24,9
Strategisk planering och utveckling	12,8	14,0	18,6
Servicenämnd Ekonomi och personal	15,2	15,3	16,3
Servicenämnd IT	-	-	9,8
Förskola/Grundskola	300,2	306,2	331,3
Gymnasium	61,7	65,2	72,1
Samhällsbyggnad	31,9	28,6	29,0
Socialtjänst	122,2	134,9	141,7
Vård och Omsorg	159,2	147,8	172,4
Kultur och fritid	21,3	21,9	22,5
Lönepott		11,2	16,0
Kapitalkostnadspott		8,0	3,0
Summa kommunbidrag	768,6	802,6	866,8
Förändring i mnkr			64,2
Förändring i procent			8,0
<i>Gemensamma kostnader och intäkter</i>			
Deponi Tumberg	0,0	-	-
Exploatering/Markförsäljning	-2,9	-	-
Semesterlöneskuld och upplupna löner	1,0	1,5	1,5
Personalomkostnader:			
Överskott/underskott PO	-1,7	10,0	-
Pensionsutbetalningar (inkl. löneskatt)	16,1	11,7	13,7
Övriga pensionskostnader	0,0	-	-
Övrigt	4,7	0,1	0,1
S:a gemensamma kostnader och intäkter	17,2	23,3	15,3
Återföring internränta	-11,0	-9,6	-18,2
Återföring gen bidrag från stat bokf på vsh	6,0	-	-
Verksamhetens nettokostnad	780,8	816,3	863,9

Gemensamma kostnader och intäkter

Kommunfullmäktige har beslutat att utanför kommunbidrag budgetera medel för finansiering av aktiviteter som är av mer generell karaktär. Dessa ligger tillsammans med kommunbidraget under verksamhetens nettokostnader i resultaträkningen.

Pensionsutbetalningarna är beräknade av Skandia och är medtagna i kommunens pensionsskuld intjänad t.o.m. år 1998. Utfallet av pensionsskulden (inkl. särskild löneskatt) 2022 var 202,8 mnkr och är inte medtagen i kommunens balansräkning utan är noterad i linje i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning.

En skuld som kommunen har är semesterlöneskuld till personalen. Nya löneavtal och förändringar i intjänade och uttagna semesterdagar förändrar skulden vilket motiverar en budget på central nivå.

Förändringar kommunbidrag

Budgeterat kommunbidrag i juni uppgår till 866,8 mnkr, vilket jämfört med 2022 års kommunbidrag är uppräknat med 64,2 mnkr eller 8,0 procent.

Jämfört med föregående år innehåller kommunbidraget följande förändringar:

Förändringar kommunbidrag 2024	mnkr
Lönekostnadsökning 2023	4,3
Lönekostnadsökning 2024	16,2
Ökning PO till 45,75%	12,7
Prisökning externt 3,4%	4,2
Prisökning internt 10,69 %	11,0
Demografiförändringar förskola, skola, äldreomsorg	9,8
Kapitalkostnadsförändring	9,0
Driftskostnader p.g.a. investering	0,4
Nationella beslut	3,7
Tillfällig politisk prioritering 2022 (återställning)	0,7
Tillfällig politisk prioritering 2023	2,7
Politiska prioriteringar premanenta ramhöjningar/minskningar	-10,6
Totalt	64,2

Jämfört med junibeslutet har följande ramväxlingar genomförts:

- Lönerrevision för år 2023, 15,7 mnkr tillförs verksamheterna från lönepott.
- PO-justering, verksamheterna tillförs 12,7 mnkr för att täcka 2024 års ökning.
- IT ramväxlas från kommunövergripande till egen verksamhetsgren, 14,4 mnkr ramväxlas.
- Medel avseende personalkostnader och Center of Innovation ramväxlas från kommunövergripande till SPU, 2,9 mnkr ramväxlas.
- Datorkostnader ramväxlas från IT till verksamheterna baserad på antal enheter, totalt 4,6 mnkr.
- Korrigering av hyran, minskat underhåll innebär en ramväxling om 0,5 mnkr från samhällsbyggnad till verksamheterna.
- Förändring nyttjande av lokaler på Kullingshemmet innebär ramväxling från kultur och fritid om 0,2 mnkr till vård och omsorg.
- Aktivitetshandledare ramväxlas från kultur och fritid om 0,4 mnkr till vård och omsorg.
- 0,1 mnkr ramväxlas från verksamheterna till kanslienheten för posthantering.

Ramväxlingar 2024		mnkr
	Nettoeffekt	
Politisk verksamhet		0,3
Kommunövergripande		-17,2
Strategisk planering och utveckling		3,4
Kultur och fritid		-0,1
Personal och ekonomi		1,2
IT		9,8
Socialtjänst		5,3
Vård och omsorg		8,7
Samhällsbyggnad		1,6
Förskola/Grundskola		13,1
Gymnasium		2,2
Totalt		28,4

Budgeterat kommunbidrag efter ramväxlingar uppgår till 866,8 mkr, vilket jämfört med 2022 års kommunbidrag är uppräknat med 64,2 mkr eller 8,0 procent.

mnkr	Boksl 2022	Budg 2023	Plan 2024	2025	2026
TILLGÅNGAR					
Anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillg.	0,2	0,0	0	0	0
Materiella anläggningstillg.	812,5	884,5	964	1 025	1 097
Finansiella anläggningstillg.	35,0	35,1	35	36	36
Summa anläggningstillgångar	847,7	919,6	999,2	1 061,0	1 132,9
Bidrag till statlig infrastruktur	-	-	-	-	-
Omsättningstillgångar					
Förråd m.m.	2,7	2,5	3	3	3
Fordringar	107,6	65,0	80	112	103
Kortfristiga placeringar	-	-	-	-	-
Kassa o bank	66,8	58,8	33	21	3
Summa omsättningstillgångar	177,2	126,3	115,1	135,5	108,5
SUMMA TILLGÅNGAR	1024,9	1045,9	1114,3	1196,5	1241,4
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
Eget kapital					
Årets resultat	37,0	16,9	8	18	19
Resultatutjämningsreserv	0,0	0,0	5	5	5
Övrigt eget kapital	376,6	390,9	403	414	411
Summa eget kapital	413,7	407,8	416,3	437,7	435,5
Avsättningar					
Avsättn för pensioner o likn förpl	9,0	9,3	10	10	10
Andra avsättningar	46	32	26	16	6
Summa avsättningar	55,0	41,0	36,1	26,0	15,5
Skulder					
Långfristiga skulder	370,7	380,0	531	626	740
Kortfristiga skulder	185,6	217,1	131	107	50
Summa skulder	556,3	597,1	661,9	732,8	790,3
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	1 024,9	1 045,9	1 114,3	1 196,5	1 241,4

Balansräkning

(mnkr)	Boksl 2022	Budg 2023	Plan 2024	2025	2026
Den löpande verksamheten					
Inbetalningar från kunder	124,2	130,0	140,0	140,0	140,0
Inbetalningar av skatter, gen.bidr.	789,6	835,5	877,4	910,8	948,2
Inbetalningar av bidrag	84,2	102,0	80,0	80,0	80,0
Övriga inbetalningar	-	-	-	-	-
Utbetalningar till leverantörer	-286,4	-335,5	-346,7	-364,0	-382,2
Utbetalningar till anställda	-610,1	-680,4	-714,4	-730,1	-762,6
Utbetalningar av bidrag	-23,9	-31,0	-25,0	-25,0	-25,0
Övriga utbetalningar	-	-	-	-	-
Ränteinbetalningar	2,9	2,0	2,0	2,0	2,0
Ränteutbetalningar	-3,1	-4,4	-7,0	-7,0	-7,0
Förändring avsättning	-3,3	-17,0	-5,0	-10,0	-10,0
Kassaflöde från den löpande verksamheten	74,2	1,2	1,3	-3,3	-16,7
Investeringsverksamheten					
Inv. Materiella anläggningstillg.	-97,1	-54,5	-105,1	-102,5	-114,7
Försäljn. Materiella anläggningstillg.	0,5	-	-	-	-
Inv. Immateriella anläggningstillg.	-	-	-	-	-
Försäljn. Immateriella anläggningstillg.	-	-	-	-	-
Inv. Finansiella anläggningstillg.	-1,0	-	-	-0,5	-0,5
Bidrag till statlig infrastruktur	-0,4	-	-	-	-
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-98,1	-54,5	-105,1	-103,0	-115,2
Finansieringsverksamheten					
Upptagande av lån	50,0	50,0	95,5	95,0	114,0
Amortering av lån	-	-	-	-	-
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	50,0	50,0	95,5	95,0	114,0
Förändring av likvida medel	26,0	-3,2	-8,3	-11,4	-17,9
Likvida medel vid årets början	40,8	62,0	41,0	32,6	21,3
Likvida medel vid årets slut	66,8	58,8	32,6	21,3	3,3
Förändring av likvida medel	26,0	-3,2	-8,4	-11,3	-18,0

Kassaflödesanalys

Investeringsbudget 2024–2026

INVESTERINGSUTGIFTER mnkr	Årlig driftsk.	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
<u>SKATTEFINANSIERADE INV UTG</u>				
Investeringsobjekt < 3 mnkr				
Inventarier	0,02	-4,8	-3,8	-4,5
Reinvesteringar /Nyinvestering		-8,3	-8,0	-8,8
Underhåll		-7,7	-7,7	-7,7
Lokalanpassningar		-2,0	-2,0	-2,0
Skattefinansierade inv obj < 3 mnkr		-22,8	-21,4	-23,0
Investeringsobjekt > 3 mnkr				
Om- & Tillbyggn Fridhem				
Utökning platser Vårgården				
Musikskola Kulturen		-5,5		
Förskola Centrum				
Ventilation Sundler				
Sporthall återinvestering				
Nytt äldreboende		-45,0	-45,0	-25,0
Inventarier nytt äldreboende			-3,5	-10,0
Förskola Hol				
Ombyggnad mottagningskök skolor		-4,0	-2,5	-1,3
Behov av ombyggnad och tillbyggnad Gullhögskolan		-1,0	SP*	SP*
Summa skattefinansierade inv obj > 3 mkr		-55,5	-51,0	-36,3
S:A SKATTEFINANSIERADE INV UTG		-78,3	-72,4	-59,3
<u>AVGIFTSFINANSIERADE INV UTG</u>				
Avgiftsfinansierade inv obj < 3 mnkr				
Vattenverk, utökning				
Ny återvinningscentral				
Hjultorps reningsverk		-0,5	-0,5	-40,0
Dagvatten utökning		-1,0	-1,0	-2,0
VA renovering ledningsnät		-7,4	-7,4	-8,2
Östadkulle vattenverk			-6,0	
Ventiler, byte av trasiga VAV		-1,1	-1,1	
Renovering VA-anläggningar (vattentorn, pumpstationer)		-1,2	-1,2	-1,3
Vattendom Algutstorp, ny brunn				
Ny spillvattenledning, söder om Vårgårda			-6,0	-4,0
Avgiftsfinansierade inv obj > 3 mnkr		-6,0	-4,0	
S:A AVGIFTSFINANSIERADE INV UTG		-17,2	-27,2	-55,5
<u>EXPLOATERINGSINVESTERINGAR</u>				
Utbyggnad VA-ledningar mot Rasta m.fl. områden		-3,7		
VA Hol				
VA Horla		-6,0	-3,0	
Exploateringsinvesteringar		-9,7	-3,0	0,0
S:A EXPLOATERINGSINVEST. UTGIFTER		-9,7	-3,0	0,0
TOTALA INVESTERINGSUTGIFTER		-105,1	-102,5	-114,7

Summa investeringar under budgetperioden –435,4 mnkr.

Kommentarer till investeringsbudget 2024–2026

Större investeringar för perioden är byggnation av ett nytt äldreboende, ny musikskola samt ombyggnation av mottagningskök. Inom den avgiftsfinansierade verksamheten återfinns flera stora projekt som ny vattenledning från vattenverk till vattentorn, ny spillvattenledning söder om Vårgårda och VA Horla.

Vårgårda kommun

Budget och verksamhetsplan 2024-2026

Foto © Falmskämsklubben Cirrus

Vårgårda kommun